

**Yasadışı Türkiye Komünist Partisi Genel
Sekreteri Kutlu, dönüşe hazırlanırken açıkladı:**

"TKP, SHP'nin kazanmamasını istiyor."

Hür.
30. ecin-87 (A6)

● TKP Genel Sekreteri Kutlu, "Seçimlerde hangi partiyi destekleyeceksiniz" sorusuna, "Bu seçimlerde SHP'nin en çok oyu almasını isteriz." dedi.

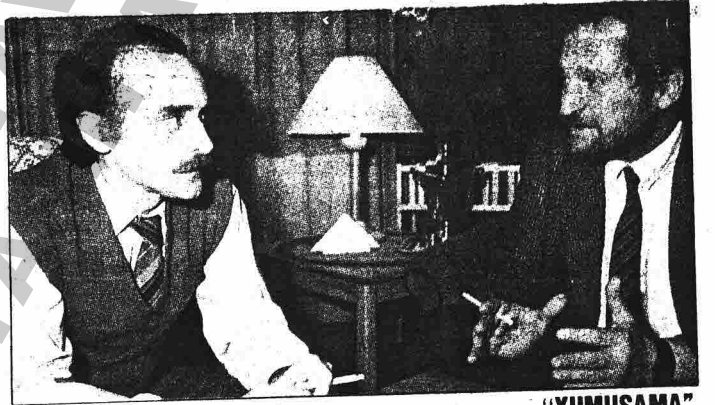
- Türkiye'de bir "yumuşama" olduğu için yurda dönmeye karar verdiklerini söyleyen Kutlu; dünyadaki bugünkü koşulları gözönüne alarak programlarını değiştirdiklerini, "çok partili sosyalizm"i kabul ettiklerini açıkladı.
- TKP Genel Sekreteri, "Türkiye'de demokrasi olmalıdır" dediklerini öne sürerek, sözlerine şunları ekledi: "Başbakan Özal, 'Biz demokrasi getirdik' diyor. Demek ki, demokrasi yoktu ve onlar getirdiler. Biz de 'yoktur' diyorduk zaten."

GÜNÜN YAZISI Oktay EKŞİ

**Kuzu mu
kurt mu?**

**Özal: "Komünist
Parti kuracaklarsa
başka yere
glitsinler"**

- Komünist Parti için belli bir sürenin geçmesi gerektiğini söyleyen, Özal, "Bugün hâlâ Komünist Partisi'nin kurulmasına müsaade edilecek diye tüyleri diken diken olanlar var. Aynı şekilde, Şeriat Partisi kurulacak diye, tüyleri diken diken olan insanlar var" diye ekledi.

"YUMUŞAMA"
Arkadaşımız Mehmet Ali Yula'nın (sağda) sorularını cevaplandıran Haydar Kutlu, "yumuşama" ortamından yararlanarak dönmeye karar verdiklerini söyledi.

HİŞŞŞT!...

Seri tamamlanıyor

TİP ve TKP tarafından ortaklaşa kurulan TBKP (Türkiye Birleşik Komünist Partisi) liderleri, Türkiye'ye geliyorlarmış. Aman gelsinler. Bir onlar eksikti!...

H.Ü.

"TKP, SHP'nin kazanmasını istiyor"

Mehmet Ali YULA

BERLİN, (Hürriyet)- Önce **TİP** (Türkiye İşçi Partisi) ile birleşmeyi kararlaştırıp bunu bir basın toplantısı ile açıklayan, sonra da, "Legal bir parti kurma çalışmalarını yapmak üzere **TİP** Genel Sekreteri Nihat Sargın ile birlikte Türkiye'ye dönme kararı alan" yasadışı **TKP** (Türkiye Komünist Partisi) Genel Sekreteri Haydar Kutlu, "Türkiye'de demokratik bir istikrarın savunucusuyuz. Artık demokrasimiz topallamasın. Türkiye'de herkes fikirlerini özgürce söyleyebilsin. 12 Eylül'den bu yana belirli bir yumuşama vardır. Bu ortamda istiyoruz ki, demokratik yelpaze tam olsun ve biz de halkımızın karşısına çıkıp bu yelpaze içindeki yerimizi açıkça alalım" dedi.

Hürriyet'e özel bir demec veren Haydar Kutlu, Türkiye'ye dönüşün kendisi için birtakım kişisel sorunlar getirebileceğini de kabul etti, fakat, "Bizi üzebilirler, ama gerçek bir demokrasinin kurulması için üzülmeyi göze almak gerekiyor" görüşünü de savundu. Kutlu, kasım ayının ilk yarısı içinde, beraberinde **TİP** Genel Sekreteri Nihat Sargın ve çok sayıda Avrupalı parlamenter de olduğu halde Türkiye'ye gelecek. **TKP** Genel Sekreteri, pasaport almak amacıyla konsolosluga başvurduğunu da açıkladı.

29 Kasım seçimleri öncesinde solun bölünmüş olmasından esef duyduklarını belirten ve gönüllerinin **SHP**'den yana olduğunu da ifade eden Haydar Kutlu ile birleşme, yeni kurulacak legal parti, genel anlamda Türkiye'nin sorunlarıyla ilgili olarak yaptığımız söyleşi şöyle:

● **SORU:** Sayın Kutlu, **TKP** uzun yıllar boyu ülkemizde bir çeşit 'Sis perdesinin arkasındaki bilinmeyen güç' olarak görüldü. Şimdi ise bütün belirtileriyle köklü bir değişim gözleniyor. Önce **TİP**'le birleşme kararı alındı ve iki partinin legal alanda bir partinin kuruluş çalışmalarını yapmak üzere Genel Sekreterlerini Türkiye'ye yollama kararı aldıkları açıklandı. Bu kararlar Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 27. Kongresi'nde alınan kararlar ışığında mı olmuştur?

● **CEVAP:** Aşlında bizim ne söylediklerimiz, ne de yaptıklarımız yeni. Daha 1983 öncesinden başlayan bir çizgimiz var. Bugün açıklıkla söylediğimiz, 'Partiyi bütün yönleriyle ve açık bir biçimde halkın gözleri önüne koymak' isteği yeni değil. Bana Genel Sekreterlik görevi verildiği zaman ilk yaptığım konuşmada da vardı bu tema. Daha sonra yapılan 5. Kongremizde de kesinleşti.

Bunun nedeni partide bir gizlilik olması değil, ama gizli çalışmak zorunda olan bir parti, zorunluluk nedeniyle kimi durumlarda kendisini açıkça ortaya koymuyor. Bu durum, partinin karşısında olanlar tarafından da kullanılıyor.

Diğer yandan, Türkiye yeniden bir askeri müdahale yaşamıştı ve demokrasi bir kez daha askıya alınmıştı. Hesap yapmak, bunun nedenleri, niçinleri üzerinde araştırma yapmak durumundaydık. Bu gelişmeler içindeki kendi payımızı da, her şeyden önce görmeliydik. Ne yapmalıydık ki, demokrasinin gelişmesi, kesilmemesi için bir katkıyı olsun? Geçmişe kadar uzanarak solun bir bütün halinde görevini, aldığı dersleri değerlendirdik, yanlışları bulmaya çalıştık. Ve gördük ki, gerçekten de yanlışlarımız var. Gerçeği yeterince görmemiştik. Kendi gerçeğimizi de, ülke gerçeğini de, dünya gerçeğini de.

Bunun üzerine stratejimizi yeniden ele almak gereği ortaya çıktı. O zaman daha **SBKP**'nin (Sovyetler Birliği Komünist Partisi) 27. Kongresi yapılmamıştı. Daha sonra gördük ki, doğru yoldaydık. Kendi kendimize çözemeyeceğimiz sorunların çözümünü de 27. Kongre kararlarında bulduk. Gördük ki, dünya değişmiş, Komünistler artık eskisi gibi düşünemezler. Yeni bir tarzda düşünmeleri lazım.

TÜRKİYE'YE DÖNÜŞ

● **SORU:** Türkiye'ye gitme kararında olduğunuzu açıkladınız. Türkiye'ye giriste bazı sorunlarla karşılaşmanız olasılığı büyük. Örneğin **TCK**'nin 140. maddesi uyarınca yargılanabilirsiniz. Ya da en azından Pasaport Kanunu'na muhalefetten hakkınızda soruşturma açılabilir. Bu durum sizi yıldırmıyor mu?

● **CEVAP:** Ülkeye dönerken şuna inanıyoruz. Biz Türkiye hakkında 140. Madde'de söz edildiği gibi bir yayın yapmadık, faaliyette bulunmadık. Söylediklerimiz sadece Türkiye'nin ve Türk halkının çıkarları doğrultusunda oldu. Biz ne diyorduk? Temel olarak Türkiye'de demokrasi olmalıdır diyorduk. Bunu söylüyorduk. Demokrasi yoksa, bunu da söylüyorduk gayet tabii ki. Örneğin işkenceler olmamalıdır diyorduk.

Şimdi şunu vurgulamak lazım, Türkiye'de hem muhalefet, hem hükümet demokrasi gerektiğini söylüyorsa, o zaman **TCK**'nin 140. Maddesi gibi maddelerin yeni bir biçimde yorumlanması zorunlu olmuş demektir.

Örneğin Başbakan Özal, 'Biz demokrasiyi getirdik' diyor. Böyle bir açıklama yaptı. Demek ki, önce demokrasi yoktu ve onlar getirdiler. İşte böyle demokrasinin olmadığı bir ortamda biz de yoktur diyorduk zaten. Başka bir şey söylemedik, ama şimdi eğer demokrasi geliyorsa, o zaman böyle yasa maddeleri bize nasıl

uygulanacak? Bunların daha geniş bir yoruma uğraması lazım.

Hukuki yorum önemlidir ve bu da ülkenin içinde bulunduğu politik duruma sıkı sıkıya bağlıdır.

Eğer ülkede istikrarsızlık olmasın deniyorsa, her şeyin istikrar açısından değerlendirilmesi gerekir. Biz açıkça söylüyoruz ki, Türkiye'de istikrarın savunucusuyuz. Bugüne kadar Türkiye'de çeşitli istikrarsızlık dönemleri yaşanmışsa, bunun temelinde demokrasinin topal olması yatar. Artık düzeltelim, demokrasi topallamasın. Koltuk değnekleriyle değil, kendi bacakları üzerinde yürüsün. Belli düşünceler özgür, belli düşünceler yasak olmasın. Olursa, işte bu topallıktır. Bütün düşüncelerin özgür olduğu bir ortamda Türkiye ancak bir demokratik istikrara kavuşabilir.

YUMUŞAMA SÜRECİ

● **SORU:** Türkiye'ye dönerken bazı Avrupalı komünist parlamenterlerin de sizinle birlikte geleceği ve böylece Türkiye'ye bir çeşit gövde gösterisiyle döneceğiniz öne sürülüyor. Ülkeye giriş yaparken gözaltına alınacak olursanız, böylece bunun uluslararası bir olay haline gelmesini amaçladığımız da söylenenler arasında. Bu konuya bir açıklık getirir misiniz?

● **CEVAP:** Türkiye'ye dönüşümün bir gerginlik yaratmak amacı taşımıyor. Bir gövde gösterisi yapmak için de gelmiyoruz. Belirtmeliyim ki, 12 Eylül'ün ilk yılları ile bugün arasında açık bir fark vardır. Bir yumuşama var. Bizlerin açık ve özgür çalışmalarıyla bu yumuşamanın hızlanabileceğini düşündüğümüz için ülkeye dönüyoruz.

Ama bu arada, Türkiye'ye dönüşümünde hükümetin bize nasıl davranacağını gözleriyle görmek isteyen, durumu somut bir biçimde kavramak isteyen dostlarımız var. Avrupa Parlamentosu öteden beri zaten bu konuda çok hassas. Türkiye'ye birlikte gidişin nedeni bu. Gövde gösterisi yapmak niyetimiz yok.

Şunu söyleyeyim; Konsolosluga başvurduk. Bir vatantaş olarak normal pasaport talebinde bulundum. Biliyorum ki, gittiğimizde bizi biraz üzebilirler, ama unutmayalım ki, eğer demokrasi için üzülmesek, demokrasi de köklemez.

● **SORU:** Türkiye'deki legal partinin kuruluşu nasıl gerçekleştirilecek? Anayasa, Türkiye'de Komünist Parti kurulmasına izin vermiyor, bu durumda partinizin adı ne olacak?

● **CEVAP:** Baştan beri söyledim, açıklıktan yanayız. Halkımızın önüne de açıkça çıkmak, kendi kimliklerimiz gizlememek istiyoruz. Bize komünist ismini almayın da, parti olarak başka bir isim alın denirse, bu yine 'Kendinizi gizleyin' demektir. Bunu doğru bulmuyoruz. Eğer hukukçular

dikkatle incelerlerse bugünkü yasal çerçevede de bir parti kurulabileceği görülür. Fakat bir partinin komünist partisi olarak yaşaması, elbette bugünkü engelleyici yasal çerçevede mümkün değil. Bunun için engelleyici yasaların kalkması gerekir. Yani bu 141. ve 142. maddelerle diğer maddelerin kaldırılması ve Anayasa'da bu yönde bir değişiklik yapılmasıyla mümkün.

Yasal engeller varken, faaliyetlerimizi özgürce devam ettirebileceğimiz gibi bir düşünce yok, ama bir parti kurulabilir. Bu da elbette ki Türkiye'de yeni bir hukuki durum yaratacağıdır. Tartışma ortamı ortaya çıkacaktır. Bu yasaların engelleyici olduğu, şu ya da bu biçimde kaldırılması gerektiği de o zaman ortaya çıkacaktır. Unutmayalım ki, toplumun mantığı, her zaman hukukun mantığından ilerlidir.

ÇOK PARTİLİ SOSYALİZM

● **SORU:** İktidara nasıl geleceksiniz?

● **CEVAP:** Programımızda da belirttiğimiz gibi, demokratik yollardan, demokrasinin gelişmesi yolundan iktidara geleceğiz. Sonunda da sosyalizmi kuracağız. Anlayışımıza göre bugünkü dünya koşullarında sosyalizmin çok partili olabileceğini de programımızda vurguladık. Bu çok partili sosyalizm içinde, parlamentonun da işleyeceğini düşünüyoruz. Kısacası bugünden sosyalizme uzanan yol, demokrasiyi geliştirmekten geçen demokratik yoldur.

● **SORU:** **TKP**'ye şimdiye kadar yönetilen eleştirilerin en belli başlısı - ki, bu hem sağ kesimden, hem de diğer sol fraksiyonlardan geliyordu - partinin **SBKP**'ye bağımlı olduğu, hatta buradan yönlendirildiği şeklindeydi. Yeni kurulacak parti de bu eleştirilere hedef olacak mı?

● **CEVAP:** Önce şunu söylemek lazım. Bir ülkede demokrasi yoksa veya yetersizce, orada demagoji vardır. Biz de bunun pek çok örneği uygulandı. Bağımlılık suçlamaları da bu çerçevededir. Bunu söyleyen herkes, bağımlılıktan ne anlıyor olursa olsun, çok iyi biliyor ki, bugün dünya komünist hareketi dünkü gibi değildir.

Bakin, Hristiyan demokratların enternasyonal var, sosyal demokratların enternasyonalı var, bir tek komünistlerin yok. Şimdi burada kim kime bağlı? Nasıl bir bağımlılık var? Dünya artık değişti. Eski bağımlılık suçlamaları da, buna göre, sadece bir suçlamadır. Bu silah artık eskidi. Ciddi bulmuyorum.

Bu arada şunu da gizlememek lazım elbette ki, biz kime daha yakın olabiliriz? Reagan'a mı yakın olacağız? Tabii ki, Sovyetler'e daha yakın olacağız.

SEÇİM VE TKP

● SORU: Önümüzde 29 Kasım genel seçimleri var. Seçime katılan partiler arasında desteklemeniz söz konusu olan var mı? Varsa bu destek nasıl verilecek?

● CEVAP: Biz başından beri muhalefet partilerinin bir seçim ittifakı yapmalarının gerekliliğine işaret ettik. Bugünkü koşullarda hiçbir parti, Türkiye'nin sorunlarını kendi başına çözemez. Buna hükümetteki ANAP da dahildir. Çoğunluk alabilir. Bu başka bir şeydir. İktidarla muhalefet, belirli konularda anlaşmaya mecburdurlar. Muhalefetin içindeki tek tek partiler de buna mecbur.

Biz elbetteki kendimizi SHP'ye daha yakın görüyoruz. Kuşkusuz bu seçimlerde SHP'nin en çok oyu almasını isteriz, fakat bu ne kadar olanaklı, kesin bir şey söylemek zor. Bunun için, bize bir görev daha düşüyor. Bugünkü demokratik seçim yasasının elverdiği ölçüde, tek tek kazanma şansı olan demokratik adayların desteklenmesidir. Bu da, eğer iki sol parti anlaşabilmiş olsaydı, bunu yapmak kolay olurdu. Şimdi ise zor.

Öte yandan, bir SHP-DSP bölünmesi, her şeyden önce seçmenlerin bir kısmını tereddüte yöneltiyor. Bu da, temel sorunun, yani demokrasi sorununun, yeterince ele alınıp halka götürülemeyişine neden oluyor. Yani, halk kime, ne için oy vereceğini bilmez durumda. Eğer bu aşılabılırsa, SHP beklenenin ötesinde oy alabilir.

Ecevit kafasında bir model geliştiriyor. SHP'yi de buna uygun görmüyor. Olabilir. Ama en azından ayrı partiler bile olsalar, ortak bir tutum içine girebilirlerdi. İşbirliğinin olmaması, son derece hayflımlı bir durum. Üstelik bu bir yana, tam aksi yapıyor ve bir boğuşma sahneleniyor.

● SORU: Size göre, şu anda Türkiye'nin en önemli sorunu nedir ve üstesinden gelmek için ne yapılması gereklidir?

● CEVAP: Türkiye'nin en önemli sorunu, barış ve demokrasidir. Gerçi halk hayat pahalılığından bezmiş durumda. Ama Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi iyi incelenirse, bir gerçek ortaya çıkıyor: Ne zaman demokrasi kısılmışsa, o zaman ekmeğe de kısıyor.

İşçi özgür değilse, toplu sözleşme hakkını kullanamıyorsa, siz ondan nasıl çalışmasını isteyeceksiniz? Temel sorun demokrasidir. Türkiye'nin Avrupa'ya açılması gereklidir. Bunu her zaman söyledik. Bu, neden gereklidir? Çünkü, Türkiye kapısını teknolojiye kapatamaz. Bunun için açılması lazım, ama bunun için de Türkiye'nin en azından o ülkelerdeki demokrasi standardına varması gerekiyor. Avrupalı olalım deniliyorsa, bunun gerekleri, yerine getirilmelidir.

Barış konusu da, demokrasi ile iç içe önemde bir konudur. Türkiye sürüklenmek istediği gibi, bir savaşa girecek olursa, demokrasiye dönüş de bilinmez bir bahara kalacaktır.

PKK EYLEMLERİ

● SORU: PKK'nin kanlı eylemleri için ne diyorsunuz?

● CEVAP: Şiddet eylemlerini bizim doğru görmemiz mümkün değil, ama bu hiçbir şeyi değiştirmiyor.

BULGARİSTAN'DAKİ TÜRKLER

● SORU: Bulgaristan'daki Türk azınlığa uygulanan baskılar konusunda ne düşünüyorsunuz?

● CEVAP: Türkiye, Bulgaristan'la komşu olan bir ülke. Beraber ve iyi komşuluk ilişkileri içinde yaşamamızda, son derece büyük çıkarlarımız var. Bulgaristan'ın da var, bizim de

var. Dünyada, komşu ülkelerin ilişkilerinin gerginleşmesinden, hiçbir taraf yararlı çıkmıyor. Bir çerçeve çizip, söylediğiniz soruna buradan bakmak gereklidir. Bulgaristan'daki kimi uygulamalar, hiç kimse için bir sır değil artık.

Bize göre Türkiye'de öyle bir ortam olmalı ki, bu ortam içinde Bulgaristan'la bu sorunlar üzerinde rahatça konuşabilelim. Ama halen Amerika'nın kışkırttığı bir kampanya yürütülüyor. Bu kampanya, olayın boyutlarını aşiyor. Doğrudan doğruya iki ülke arasındaki ilişkilere zarar veriyor bu kampanya.

Durum buyken, bizim bu konuda daha etraflı konuşmamız ne sağlayabilir? Söyleyeceklerimizin iki ülkenin ilişkilerini gerginleştirecek biçimde denagogik amaçlarla kullanılacağından kuşku yok. Bu soruya cevap vermektan kaçınıyoruz. Ama bu söylediklerimizle de yeterli bir cevap verdiğimizizi sanıyoruz.

KÖRFEZ SAVAŞI

● SORU: Körfez Savaşı'na Türkiye'nin de bulaşması tehlikesinden söz ediliyor günümüzde. Bu konuda ne diyorsunuz?

● CEVAP: Gelişmeler, bizi ciddi olarak kaygılandırıyor. Bu arada bu kaygıyı Türkiye'de geniş bir çevrenin paylaştığını da görüyoruz. Türkiye kendisini, isteği dışında, İran Irak savaşının çemberi içinde bulabilir. Bu nasıl olabilir, söylemesi güç.

Örneğin, Türkiye NATO çerçevesi içindeki vecibelerini yerine getirmeye zorlanabilir. Biliyorsunuz, özellikle Amerika'nın, etki alanını geliştirmek yönünde bir politikası var. Ortadoğu'nun NATO etki alanı içine girmesini istiyor. Peki bunda hangi ülke rol oynayabilir? Elbette ki bölgede olan Türkiye.

Bu arada şunu da teslim etmek gerekir ki, şimdiye kadar Türkiye, savaşın dışında kalmak için büyük çaba harcadı. Ama bu politika acaba yürütülebilecek mi? Amerika'nın daha kararlı davranması durumunda Türkiye savaşta karışmama kararını devam ettirebilecek mi?

NATO İLE İLİŞKİLER

● SORU: Peki, Türkiye'nin NATO ile ilişkilerini, genelde nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce Türkiye, NATO'dan çıkmalı mı?

● CEVAP: NATO'ya girdikten sonra Türkiye, bir dizi çok ciddi sorunla karşı karşıya kaldı. Bugün için NATO'dan çıkmak imkânı olsa, hemen çıksın isterdik. Ama bu imkân yok. Dünya koşulları buna olanak vermiyor. Fakat bu böyledir diye başka durumları değerlendirmemek de yanlış olur.

Örneğin, Yunanistan gibi, bir dizi ülke, NATO içinde, son derece değişik ve kendi çıkarlarını kollayan bir politika uyguluyor. Ama Türkiye hâlâ, doğrudan Amerikan çıkarları doğrultusunda hareket ediyor. Bu da bizi habire tehlikeli boğazlara sürüklüyor. Başka bir deyişle, Türk Amerikan ilişkileri, her zaman Türkiye'nin NATO ile olan ilişkilerinden daha önde oluyor.

Ama Türkiye bundan vazgeçebilir. NATO içerisinde daha bağımsız bir rol oynayabilir. Türkiye'nin güçlü ordusuyla, stratejik konumuyla büyük ağırlığı var. Dünyada barışın kurulmasına çalışılan şu günlerde bir NATO üyesi olarak önemli bir rol oynayabilir. Böylece de NATO ile Varşova Paktı'nın karşılıklı olarak işlevlerini yitirmeleri sonucuna ulaşılmasına katkıda bulunabilir.

TÜRKİYE'NİN GELECEĞİ

● SORU: Sizden son olarak da Türkiye'nin geleceğini nasıl gördüğünüzü açıklamanızı rica ederim.

● CEVAP: Dünyanın geleceği açısından bakarsam, dünyanın bir parçası olarak onunla birlikte Türkiye'nin geleceğini de iyi görüyorum. Türkiye açısından bakarsam da, bu geleceğin bize bağlı olduğunu görüyorum. İnanın Türkiye'nin geleceği, tek tek her Türk vatandaşına bağlı. Biz kendi geleceğimizi kendimiz çizemsek, o zaman karanlıklar içerisinde gezip durmayı sürdüreceğiz.

Çeşitli konular üzerinde anlaşmamız gerekiyor. Örneğin diyelim ki, Türkiye hiçbir biçimde savaşın içinde olmasın. Ama bunu dedikten sonra, gereğini de yerine getirmek lazım. Türkiye'nin her düşüncenin açıkça söylendiği bir ülke haline gelmesini sağlayalım. Bunları gerçekleştirebilirsek, geleceğimiz güzel olacaktır.

Ama şimdi Türkiye'nin geleceğinin bizim ellerimizde olduğunu söylememize olanak yok.

Özal: "Komünist parti kuracaklarsa başka yere gitsinler"

ANKARA, (Hürriyet)- Önümüzdeki günlerde Türkiye'ye geleceklerini ve amaçlarının Türkiye Komünist Partisi'ni resmen oluşturmak olduğunu açıklayan Türkiye Birleşik Komünist Partisi yöneticileri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun durumunu Hürriyet'e değerlendiren Başbakan Turgut Özal, "Komünist Partisi kurmaya geliyorlarsa, başka yere giderler" dedi.

Özal, bu kişilerin Avrupalı parlamenterlerle birlikte gelecekleri yolundaki açıklamalarına karşılık ise, "Avrupalı parlamenterleri kalkan olarak mı alırlar?" diye sordu ve bunun bir anlam ifade etmeyeceğini söyledi. Özal, "Türkiye'nin şartları ne ise o yapılır. Avrupalı parlamenterden falan çekinmeyiz" dedi.

Başbakan Turgut Özal'a Hürriyet'in soruları ve cevapları şöyle:

● **SORU:** Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142'nci maddesiyle ilgili bazı gelişmeler oldu. Haydar Kutlu ve Nihat Sargın Türkiye'ye dönüyorlar. Yanlarına çok sayıda Alman parlamenter de alacaklarmış. Siz bir zamanlar "141 142 kaldırılabilir" dediniz. Şimdi bu konuda Sayın Ecevit, Demirel ve İnönü, "Evet" diyorlar. Seçimden sonra bu partiler, ya da bu partilerin bir kısmı 141 142'nin kaldırılması yolunda bir girişimde bulunursa, sizin tavrınız ne olacak?

● **ÖZAL:** Bir kere şunu söyleyeyim; 141-142, Türkiye'nin meselelerini sıralarsanız, bir numaralı mesele değil. Sorunlar listesinin içinde, sonlara doğru olan bir meseledir. 141-142 ile beraber, 163'üncü madde de var. Bu hadise, bir bütün olarak düşünülmelidir. O zaman da Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna gideriz. O günkü şartlar neydi, ne düşünülmüştü? Bakmak lazım. O zaman neden iki temel nokta üzerinde duruldu? Birincisi komünizm tehlikesi, ikincisi irtica tehlikesi... Bu iki mesele önce Ceza Kanunu'muza girdi, sonra da Anayasamıza girdi. Niçin Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk, Sovyet Rusya ile ilişki de kurduğu halde, Cumhuriyetin ilk yıllarında neden bunu yasak etti? Biz, bugünün şartları içinde bazı meseleleri değişik görüyoruz. Ama herhalde, o günün şartları içinde meseleler farklı görülmüştür. Ben kendi yaşamım ve tecrübelerimden biliyorum

ki, seneler önce bizzat karar verdiğimiz bir konu acıip görülebiliyor. Biz Türkiye'de çok değişiklikler yaptık. Bilhassa bazılarının tabiriyle depolitizasyon, ama bu depolitizasyon değildir. İnsanların birbirleriyle daha iyi münasebetler kurması ve hoşgörü meselesidir. Bu konuda Türkiye'de çok değişiklik olmuş ve hava yumuşamıştır. Eski sertlikler kalmamıştır. İnsanlar fikirlerini öyle kıyasıya müdafaa etmiyorlar, ya da bunun için kavga etmiyorlar. Bu, geçtiğimiz dört sene içinde kademe kademe yerleşmiştir. Ama hâlâ Komünist Partisi'nin kurulmasına müsaade edilecek diye tüyleri diken diken olanlar var.

● **SORU:** Sizin dışınızda üç parti, bunların kaldırılması yolunda gelecek parlamentoya öneri getirirlerse, siz böyle düşünmeye devam edecek misiniz?

● **ÖZAL:** Bakalım, hangisi girebilecek parlamentoya. Hangisi orada olacak, ya da olmayacak, onu da bilmiyorum.

PARTİ KURAMAZLAR

● **SORU:** Peki, Haydar Kutlu ve Nihat Sargın Türkiye'ye dönerse, tutumunuz ne olacak? Ne yapacaksınız?

● **ÖZAL:** Onların herhangi bir suçları yoksa ve haklarında bir takibat yoksa, bir mesele olmaz. Ama haklarında bir takibat varsa, gayet tabii gelirler, haklarındaki o takibat yapılır. Aynı Cem Karaca'da olduğu gibi. Şunu açıkça söyleyeyim. Bunlar Türkiye Komünist Partisi'ni kurmak için geliyorlarsa, bunun için gelemezler. Mevzuatımız buna müsait değildir. Onun için, öyle bir maksatla gelemeler. Onun için geliyoruz derlerse, yanlış yere giderler.

● **SORU:** Avrupalı parlamenterlerle havaalanına geldiler...

● **ÖZAL:** Gelirler, Türkiye'nin şartları ne ise o yapılır.

Hiç Avrupalı parlamenterden falan çekinmeyiz. O vakit, kanun hâkimiyeti diye bir şey kalmaz. Bugün mevcut kanunlarımız var. Onlar gerçekten Komünist Partisi kurmak için geleceklerse, beklesinler. Ne zaman bunlar kalkarsa, o zaman gelsinler. Kendilerine müdafî olarak Avrupa Parlamentosu'nu mu almışlar? Bunu millet hoş görmez. 'Avrupalı'yı bir nevi kendine müdafî olarak almış, kalkan diye önünde tutuyor' derler.

Ufak bir kesimin yüzde 2 ya da 3'ünü alakadar eden meselelerdir. Biz insanlız, biz geniş bir tartışma ortamının kurulmasından da yanayız. Ama Türkiye'nin tabu olan konularını 4 sene içinde halledeceğimiz diye de kimseye söz vermedik. Ama ben söz vermediğim halde, birçok konuda tabuları kaldırdım. Önümüzdeki dönemde de yapılır, ama bunlar reklam edilerek yapılmaz. Reklam edilerek yapılsa, daima karşıtlarımız çıkar. Bu, siyasetin hususiyetidir.

Alacağı oyu kendisi tahmin ediyor. İktidar olma ihtimali yok. Sosyal demokratlar birbirleriyle kavga ediyorlar. İnönü mü fazla alacak, Ecevit mi fazla alacak hikâyesi var. İktidar olma durumunu nazari dikkate almadan, biraz desteksiz atıyorlar. Ama biz iktidar olabileceğimiz faraziyesiyle daha dikkatli hareket etmek mecburiyetindeyiz.

GÜNÜN YAZISI Oktay EKŞİ**Kuzu mu, kurt mu?**

BİLMİYORUZ, dikkatinizi çekiyor mu? Bir süreden beri, gazetelerimizde **Türkiye Komünist Partisi** ile ilgili hayli sık haber çıkıyor. Önce bu yasadışı partinin Genel Sekreteri **Haydar Kutlu** ile 7 yıl önce yurt dışına kaçan ve geçenlerde vefat eden **Türkiye İşçi Partisi** Genel Başkanı **Behice Boran**'ın "TIP ile TKP'yi birleştirme çalışmaları yaptıkları" haberi yayınlandı. Sonra bu çalışmaların başarıyla sonuçlandığı bildirildi. Derken **Boran** ile **Kutlu**, **Brüksel**'de yaptıkları bir basın toplantısında, artık **Türkiye Birleşik Komünist Partisi**'nin kurulmuş sayılabileceğini açıkladılar. Ve onu, TIP'in eski Genel Sekreteri **Nihat Sargın** ile TKP'nin Genel Sekreteri **Haydar Kutlu**'nun önümüzdeki birkaç hafta içinde Türkiye'ye geleceğine ilişkin haberler izledi.

Söz konusu geziye Avrupa'nın çeşitli ülkelerine mensup komünist parlamenterlerin de katılacağı bildirildiğine göre, devamlı surette dozu artırarak bir noktaya ulaşmak istiyorlar.

İşte bu noktanın ne olabileceğini öğrenmek için, **Haydar Kutlu** ile görüşen arkadaşımız **Mehmet Ali Yula**'nın mülakatını bugünkü **Hürriyet**'te okuyabilirsiniz.

Kutlu'nun cevaplarına bakarsanız, karşımızda bildiğimiz o asık suratlı, sekte Komünist tiplerden biri yokmuş gibi bir izlenim ediniyorsunuz. Nitekim **Kutlu**, o kadar mülayim ki, Türkiye'ye geldikleri zaman kendilerini üzecek bazı durumlarla karşılaşabileceğini kabul ediyor. Sonra asıl amaçlarının tam anlamıyla Batı standartlarına uygun bir demokratik rejimin yurdumuzda kurulduğunu görmek olduğunu söylüyor. Üstelik kendilerinin istediği "sosyalizm" aşamasına ancak sağlam işleyen bir demokratik sistem içinde ulaşabileceklerini bildiriyor. Ve kendilerinin, ancak "demokratik yollardan iktidara geleceklerini ve sonunda sosyalizmi kuracaklarını" söylüyor.

Temel bir düşüncemizi tekrarlayalım:

Türkiye'de yasal bir Komünist partinin kurulmamış olması, demokrasimizin ekşiğidir.

Ancak Komünist partilerin demokratik sistemle bütünleşmeyi değil, onu kullanarak ilk fırsatta ortadan kaldırmayı amaçlayanlarına "Gel de ülkemizde istediğin gibi at oynat" demenin bir enayilik olduğu da şüphesizdir.

Kutlu'nun sözlerine bakınca, demokratik sistemi benimsemişliğini düşündürecek ifadeler bulmak mümkündür. Özellikle "Biz açıkça söylüyoruz ki, Türkiye'de istikrarın savunucusuyuz" şeklindeki sözleri, Türkiye'nin ikide bir askeri müdahalelere maruz kalmasında kendi kusurlarını da gördüklerini beyan etmesi ve "Gördük ki gerçekten yanlışlarımız var. Gerçeği yeterince görmemiştik. Kendi gerçeğimizi de, ülke gerçeğini de, dünya gerçeğini de..." demiş olması, dikkate değer beyanlardır.

Haydar Kutlu'nun bir anlamda "özür dileme" gibi kabul edilebilecek olan bu sözlerinin, Türkiye'deki terör döneminin mezarlıklara gönderdiği 6 bini aşkın insanımızın geride kalanlarının **İsyanı** ile hapishaneleri dolduran **onbinlerce gencin onları kullananlara okuduğu lanetleri sıfırlamadığı** bir gerçektir. Ama onlardan da önemlisi, bu sözlerin ne kadar samimi ve güvenilir olduğunu tayin etmek imkânının bulunmamasıdır.

Demokratik yollardan iktidara gelmek elbet her parti -ve hatta vatandaş- gibi **Haydar Kutlu**'nun da makul ve meşru bir talebi olarak görülebilir. Peki ama demokratik yollardan "gitme"ye **Kutlu** ne kadar razıdır, bilinmesinde yarar vardır.

Türkiye'de yasal bir Komünist partinin kurulmasına ve işlemesine bugünkü yasal izin vermesi de bir gün bu engeller ortadan kalkabilir.

Asıl mesele bugün sempatik görünmeye çalışan bu çehrenin gerisindeki gerçeğin ne olduğunu bilmektir.

TELEKS**Teoman Erel**

MİL. 30. EKİM - 87 A.6

SOLLA FLÖRT DARBOĞAZDA

TURGUT Bey'in oy hesabıyla solla yürüttüğü flört, Türkiye Komünist Partisi'nin örgütlenme özgürlüğü talep etmesiyle ciddiye-binince işler karıştı.

Turgut Bey, Genelkurmay Başkanı'nı Millî Savunma Bakanlığı'na bağlama propagandasını tepkiler üzerine hemen yalanladığı gibi, dün de TKP'ye özgürlük verilemeyeceğini söyleyiverdi:

"İlegal faaliyetlere müsaade etmemiz mümkün değil. Mevcut yasalar yürürlükte olduğu sürece Türkiye'de komünist partiler kurulamaz."

Turgut Bey'e göre Türkiye'ye gelmek isteyen gelirdi, haklarında önemli dava yoksa, ufak tefek pürüzler de belki halledilirdi, ama daha ilerisi mümkün değildi.

Devlet katmanlarında ve ANAP'ın sağ tabanında Turgut Bey'in solla flörtüne ciddi tepkiler doğduğu anlaşılıyordu. Dün bu konuda yaşanan tek önemli gelişme, Başbakan'ın açıklaması da değildi.

2 88 sanıklı TKP davası dün Askerî Yargıtay'da sonuçlandı ve 104 sanık hakkında verilen 6 ay ile 17 yıl arasındaki cezalar onandı.

Cumhurbaşkanı da, Cumhuriyet Bayramı mesajında, "Kafası örümcek bağlamış geriye dönüş özlemlerine" de, "Tek partiyle yönetilen sistemlere özlem duyanlara" da yeşil ışık yakılmayacağını haber verdi.

Cumhurbaşkanı'nın bu tepkisi, Özal'ın, Yalçın Doğan'a söyledikleriyle birlikte değerlendirildiğinde belirgin bir anlam kazanıyordu:

"Bir grup var, irtica deyince tüyleri diken diken oluyor" demişti Başbakan, "Bir başka grup var, komünizm deyince tüyleri diken diken oluyor".

Turgut Bey'e göre bu konularda da demokrasiye ve özgürlüğe açılmak için aşırı tepkilerin yumuşamasını sağlayacak bir zamana ihtiyaç vardı.

Yani Turgut Bey, "Sol oyları hemen alalım ama faturasını sonra ödeyeyim" diyordu.

KONDA araştırmasının gösterdiği sol kökenli ANAP oylarını burada daha önce değerlendirmiştik. Buna göre ANAP'ın tabanında yüzde 10-11 dolayında CHP ve sol kaynaklı oy bulunuyor.

Turgut Bey, demokratik tavrını ve sola hoşgörülü görünümünü yitirirse, bu oyları da yitirebileceğini çok iyi biliyor. Ayrıca Ecevit'in solu yeterince bölemediği, tüm solun SHP'ye yüklenmesi halinde yüzde 30'un aşılacağı ve Anavatan'ın seçim kaybedebileceği de hesaplanıyor.

TIP'le TKP'nin birleşmesi nedeniyle 7/10/1987'de Brüksel'de yapılan basın toplantısında açığa vurulan Anavatan aleyhindeki yaklaşım da Ankara'da değerlendirilmişti. Behice Boran'ın ölmeden önce TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu ile birlikte imzaladığı basın bildirisinde şöyle denilmişti:

"Bütün seçmenleri, 1 Kasım'da ANAP'a oy vermeme, oylarını demokrasiden yana muhalefet partilerine yoğunlaştırmaya çağırıyoruz."

Bu bildiri den sonra Behice Hanım öldü. Cenazesi Türkiye'ye getirildi ve umulmadık bir saygı ile karşılandı. Meclis'in önünde tören yapıldı, tabut bayrağa sarıldı.

Bu arada yurt dışından gelen Cem Karaca'ya Anavatan sıcak ilgi göstermiş, Işın Çelebi'yi listesine almış, Nurettin Yılmaz'ı transfer etmişti.

ANAP propagandacıları, "İşte, Turgut Bey'in sola hoşgörüsü ortaya çıktı" diyorlardı. "Turgut Bey demokrat. 141 ve 142'yi kaldıracak, TKP'ye de izin verecektir."

ANLAŞILDIĞINA göre TKP ve TIP yöneticileri bu aşamada vaatkar fakat kaygan tavır açmaya karar verdiler. Halep oradaysa arşın da buralarda bir yerdedi. TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu ile TIP Genel Sekreteri Nihat Sargın'ın seçimden önce Türkiye'ye gelecekleri haberi, sanıyoruz ki Marksist solun, Özal'ın önüne koyduğu somut imtihandır.

Bu haberler gerek devlette, gerekse Anavatan'ın yaslandığı sağ güçlerde büyük tepkiler yarattı. Aydınlar Ocağı, ANAP'ın MHP kökenli unsurları tepkilerini açığa vurdu. Piyasada sağdan kaynaklanan tepki bildirileri gezmeye başladı.

Ve nihayet Turgut Bey dün çarkettliğini iyice açığa vurdu.

Turgut Bey eski TIP milletvekili Behice Boran ölü olarak geldiğinde onu bayrağa sarıp tören yaptırmıştı. Manevra gücü buna yetmiştir. Ama eski TIP milletvekili Nihat Sargın'ın "sağ olarak" yurda gelmesi hayli sakıncalıdır. Hele hele TKP Genel Sekreteri'yle kolkola girmesi ve "Komünist partisine özgürlük" istemesi, mevcut koşullarda asla kabul edilemez.

Turgut Bey'in solla flörtü bu kadar ciddi faturayı zaten öngormüyordu...

Turgut Özal: "Türkiye'de komünist partisi kurulamaz."

Adnan Kahveci: "TBKP'den hoşgörü bekliyoruz."

● **Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun durumu için değerlendirme:**

● Komünist partisi kurulamaz ●

MİLLİYET HABER MERKEZİ

BAŞBAKAN Turgut Özal, yasalarda değişiklik yapılmadan Türkiye'de komünist partisi kurulamayacağını bildirdi. Özal'ın eski Başdanışmanı, ANAP İstanbul milletvekili aday Adnan Kahveci de TIP ve TKP Genel Sekreterleri Adnan Sargın ile Haydar Kutlu'nun Türkiye'ye döneceklerine ilişkin haberleri değerlendirdi. "Bizim onlara gösterdiğimiz hoşgörüyü onlar da bize ve başkalarına gösterebilirler" dedi.

TÜRKİYE'YE GELEBİLİRLER

Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile dün sabah yaptığı görüşme sonrası gazetecilerin bu konudaki sorularını cevaplayan Başbakan Özal, "Yurt dışında bulunan ve ciddi problemi olmayan kimseler Türkiye'ye gelebilir" dedi. Özal'ın bu konudaki değerlendirmesi aynen şöyle:

"Örgütlenmeleri söz konusu değil. Türkiye'de komünist partisi mevcut yasalara göre kurulamaz. Bu değişiklik yapılmadan böyle bir partinin kurulması zaten mümkün değil. Onun yanında eğer bu gelenlerin Türkiye'de birtakım davaları varsa, gelirler davaları görülür."

Özal, Cem Karaca'nın durumunu örnek gösterdi. Şöyle konuştu: "Çok önemli olmayan birtakım sebeplerle yurt dışında kalmış veya vatandaşlıktan çıkarılmış kimseler var. Eğer hakikaten ciddi bir problem yoksa bunların gelmelerinde bir mahsur yok. Gelirler, ufak-tefek pürüzler de halledilir. Yurttan ayrı kalmazlar. Ama kanunlarımızı göre illegal olan faaliyetlere müsaade etmemiz mümkün değil."

Turgut Özal, yasaların değişip değişmeyeceği konusunda şimdiden bir açıklama yapamayacağını belirtti. "Bu bir zaman meselesidir. Bu konuda toplumun bazı kesimlerinin ürkmemesi konusu önemlidir. Ne zaman olacağını da kimse kestiremez. Olabilir de olmayabilir de."

"Kutlu ve Sargın'ın Türkiye'ye gelişlerinin seçimler öncesinde bir taviz politikası olup olmadığı" şeklindeki bir soruyu ise Adnan Kahveci şöyle yanıtladı:

"Böyle bir durum yok. Bunu şimdi siz sordunuz. Ben de cevaplayayım: Bu seçim öncesi için düşünülmüş bir olay değildir. Ama madem böyle söyleniyor. O halde seçimleri bekleyelim ve görelim. Seçimlerden sonra olacakları hep birlikte görelim derim."

Uyusun da Büyüsün Ninni!

NAZLI ILICAK

TERCÜMAN

30. EKİM 87

(A.v.b.)

skerî müdahaleden sonra köklü ve yerleşmiş partilerin sarsıntı geçirilmesiyle birlikte, düşünce ve inançlarda bir boşluk meydana geldi.

Meselâ NATO konusu bir müddettir basında işleniyor ve ittifakın eski komutanı Rogers'ın sözlerine dayanarak, NATO'nun Türkiye'yi savunmakta tereddütlü davranacağı belirtiliyor. Böylece NATO'nun güvenliğimiz açısından fazla bir önem arzemediği fikri yerleştirilmek isteniyor.

Öte yandan demokratlaşma adına bölücülüğü, komünizmi ve faşizmi yasaklayan 141, 142. maddelerin kaldırılması gerektiği savunuluyor.

Milliyetçi-muhafazakâr kesim, ANAP ve DYP'nin çatısı altında ikiye bölündüğü ve birbirine düşmanlık etmekten başka bir şey düşünmediği için, bu fikirleri savunular önlerinde bir engel görmüyorlar.

KOMÜNİSTLERE VE BÖLÜCÜLERE MÜSAMAHA

Behice Boran'ın cenazesi, İçişleri Bakanı'nun kararıyla Türkiye'ye getirildi. Meclis Başkanı'nun çabalarıyla Boran'a bayraklı bir tören düzenlendi... Bölücü Nurettin Yılmaz ANAP listesine alındı. Şimdi, Sovyet kuklası Türkiye Komünist Partisi liderlerinin ülkemizde siyasî faaliyetlerine devam etmeleri söz konusu.

Sosyal demokratlara laf bırakmamak ve onların "ekmeğini elinden almak" amacıyla ANAP kollarını sıvamış görünüyor. ANAP bünyesindeki milliyetçi-muhafazakârlara iyi uykular. İnşallah uykularından uyandıklarında iş istenmiş olmaz!

Şunu hemen hatırlatalım ki, Alman Anayasası da tıpkı bizimki gibi, demokratik rejimi yıkmayı hedef alan komünist ve faşist partiler yasaklamaktadır.

Her ülke, kendi mazarından kaynaklanan tehditlere karşı tedbirli davranır. Meselâ Hitler macerasını yaşayan Batı âleminde "ırkçı" fikirlerin savunulması, düşünce hürriyetinin sınırları içinde mütalaa edilip müsamaha ile karşılanmaz.

NATO, FONKSİYONUNU KAYBETTİ Mİ?

Türkiye'de ikili bir oyun sergileniyor. Bir yandan komünizm tehlikesi küçümseiyor, diğer yandan NATO'nun itibarı azaltılmak isteniyor.

Halbuki Amerika'nın ve NATO'nun güvenlik şemsiyesi, hem Avrupa hem de Sovyetler'in yanıbaşındaki Türkiye için çok önemlidir.

Avrupa, kendi içine dönük Amerika'yı Batı dünyasının savunmasına çekebilmek için 2. Dünya Savaşı'ndan sonra az gayret sarfetmedi. Önce İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg kendi aralarında her türlü saldırıya karşı bir savunma anlaşması yaptılar. Bilahare Danimarka, İtalya, Norveç, Portekiz, Kanada ve ABD'nin de katılımıyla, Washington'da Atlantik Paktı imzalandı. NATO, dur durak bilmeden Doğu Avrupa'da hâkimiyetini artıran ve yayılcı siyasetini sürdüren Sovyetler Birliği'ni engellemek üzere bir caydırıcı güç olarak kuruldu. 1952'de Türkiye'nin NATO'ya kabul edilmesi de dış politikamız açısından büyük bir muvaffakiyetti. O günleri yaşayanlar bunu çok iyi hatırlarlar.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN TALEPLERİ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler'in, Türkiye'den Kars, Ardahan ve Artvin'i istemeleri, Mondros Mütarekesi'nin yeniden gözden geçirilmesini ve Boğazlar'da üs verilmesini talep etmeleri, Truman doktrininin oluşmasına yol açmıştır. ABD Başkanı Truman, Boğazlar'a her türlü saldırının uluslararası bir tehdit doğurduğunu beyan ederek, Missouri zırhlısını İstanbul'a göndermiştir. Bu olay, Amerika'nın Avrupa'daki ilk müdahalesi, dolayısıyla NATO'nun da ilk adımını teşkil eder.

KRUŞÇEV, GORBAÇOV

Gorbaçov'un yumuşaklığı, Sovyet yayılcılığının sona erdiğinin bir işareti sayılmamalıdır. 1950'li yıllarda Kruşçev de aynı havadaydı. Hatta Stalin ve o tarihe kadar süren komünizm uygulamalarını 20. Kongre'ye sunulan raporunda öylesine eleştirdi ki, herkes Sovyetler Birliği yeni bir havaya giriyor zannetti. Ama Kruşçev yönetimindeki Rusya, 1956'da hür ve demokrat bir rejim kurmak isteyen Macaristan'ı işgal etti.

DOĞAL GAZ TEHLİKESİ

General Rogers'ın bizce en önemli sözleri, nükleer silâhlardan arınmış bir Avrupa ile, NATO'nun caydırıcılığına darbe vurulmuş, dolayısıyla Sovyet yayılma siyaseti önündeki engellerin kaldırılmış olacağına dair beyanlardır. Türk kamuoyu bütün yumu-

şama görüntüsüne rağmen, Sovyetler'in yayılcı amacını gözden hiçbir zaman kaçırmamalıdır. Hele bu ülkeyle ticarî ilişkilerimizin artırılması suretiyle güvenliğimizi sağlayabileceğimiz gibi bir ham hayale hiçbir zaman kapılmamak gerekir. Doğal gaz projesi -Sovyetler'e alternatif olabilecek bir başka ülkeden de doğal gaz alma çalışmaları da suya düştüğüne göre- son derecede mahzurludur. Sovyet menşeli doğal gaz kullanımı bilhassa sanayide yaygınlaşırsa, Türkiye her an kuzey komşumuzun ekonomik tehdidi altında kalacaktır.

DEMİREL'İN SÖZLERİ

Rogers'ın iddialarına en güzel cevap, Süleyman Demirel'den geldi. Demirel, "Biz Rogers'la değil NATO ile müttefikiz" dedi.

Hangi partinin çatısı altında bulunursa bulunsunlar, milliyetçi-muhafazakâr tabanın bu inanç boşluğundan sıyrılıp bir an önce kendisine gelmesi lâzım.

Gorbaçov'un yumuşak yüzlü politikası, öyle mi?

Peki kim var, Ermeni terör örgütü ASALA'nın arkasında? Kim var, bölücü eşkıya PKK'nın ardında? Kim var, Türkler'i katleden, adlarını değiştiren Bulgaristan'ın gerisinde?.. "Güleryüzlü" Gorbaçov değil mi?

ANAP afyonunu yutan milliyetçi kitleler, bir ninniyle uyuyorlar:

"Dandini dandini dastana
Ruslar girmez bostana
Kov bostancı NATO'yu
Bulandırmasın suyu.
Dandini dandini dastana
TKP'yi, demokrasi adına
Kucağına alsana
Bölücüye kollarını sarsana
Dandini dandini dastana
Sevgi sana Behice Ana,
Başlarım şimdi Amerika'na,
NATO'na"

TİP ve TKP yöneticileri dönüş hazırlığında...

Bir süre önce birleşmeye karar verdiklerini açıklayan Türkiye İşçi Partisi ile Türkiye Komünist Partisi yöneticileri toplu halde Türkiye'ye dönüş hazırlığı yapıyor. Aynı zamanda Türkiye'de legal bir komünist partisinin kurulması için başvuru çalışmaları da sürüyor.

Behice Boran'ın Zincirlikuyu Mezarlığı'ndaki cenaze töreni sırasında, kalabalık normal adımlarla yürürken birden ön saflardan geriye doğru bir "yarma harekâtı" başlıyordu. Görevliler, telaşlı bir şekilde kalabalığı ikiye ayırıyor ve arkadan gelen "önemli konukları" hızlı bir şekilde öne çıkartmaya çalışıyordu. Herkes birbirine "Geldiler mi?" sorusunu yöneliyor, kimisi buna "Yok canım daha nerde?" derken kimi de "Valla olur mu olur belki de gelmişlerdir" diye yanıt veriyordu. Sonunda ön saflara geçirilenlerin çeşitli Avrupa ülkeleri komünist partilerinin temsilcileri oldukları anlaşılacaktı ama doğrusu gelmeleri beklenenler onlar değildi. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Merkez Komite üyeleri bekleniyordu. Çünkü iki gün önceden başlayarak Merkez Komite üyelerinin bir uçağa binerek Yeşilköy'e incekleri söylentisi hemen tüm sosyalist çevrelere yayılmıştı. Kimileri buna "Dedikodu", kimileri "Balon" diyor, kimileri de "Bekleyin görün" demekle yetiniyordu. İkinci heyecan çarşamba günü yaşanacak ancak çarşamba da beklenenler gelmeyecek ve toplu gelişin ileri bir tarihe ertelendiği söylenecekti.

Evet tüm bu söylentiler doğrudu. Brüksel'de üst üste toplantılar yapan TİP ve TKP yöneticileri "ülkeye toplu dönüş eğilimini" benimsemişlerdi. Zaten bu konudaki eğilimlerini de resmen yansıtmışlardı. Behice Boran'ın Brüksel'den uğurlandığı gün TİP'in Genel Sekreteri Nihat Sargin "Behice Boran, onbinlerce politik göçmenin yurda dö-

Haydar Kutlu: "Komünistler ülkeye dönmelidirler ve hem de bugün dönmelidirler"

nüş özleminin sembolüdür" diyor, TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu da aynen şunları söylüyordu: "Şimdi önümüzde son derece önemli bir dönem var. Bu, bizim yasal yaşama gireceğimiz bir dönemdir. Komünistler ülkeye dönmelidirler ve hem de bugün dönmelidirler. Komünistler Türkiye'ye dönecektir ve bugün dönüyorlar."

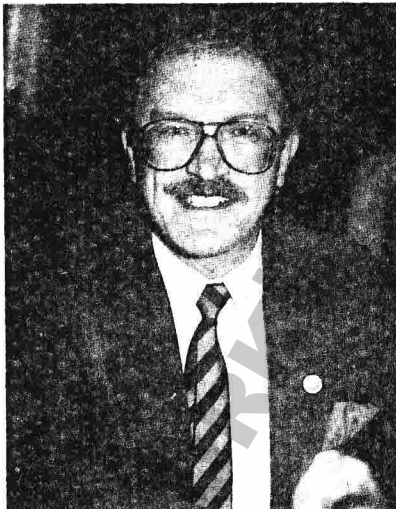
Legal parti. Komünistlerin dönüş isteğinin açığa çıkması Haydar Kutlu ve Nihat Sargin'in demecleriyle sınırlı değildi şüphesiz. Üst düzey parti yöneticileri "Böyle bir eğili-

min benimsendiğini" açıkça söylüyorlardı. Üstelik olay sadece ülkeye dönüşle de sınırlı değildi. Hedef Türkiye'de komünist ismi taşıyan bir partiyi yasal olarak kurma mücadelesini bütün kanallarıyla gündeme getirmektir. Hedefin bu olduğunu Behice Boran da birleşme açıklamasını yaptığı sırada söylemiş, Haydar Kutlu da **Nokta**'ya yaptığı açıklamada legalleşme için çalıştıklarını doğrulamıştı. Ancak bu legalleşmenin nasıl olacağı henüz tam olarak aydınlığa kavuşmamıştı. Çünkü Siyasi Partiler Kanu-

nu'nun 96'ncı maddesi "Komünist, faşist ve benzeri isimler taşıyan partilerin kurulmasına izin vermiyor"-du. Cumhuriyet Başsavcısı Firuz Çilingiroğlu "Olamaz, bu isim altında parti kurulamaz. Mesele malum. Parti kurulunca dilekçe İçişleri Bakanlığı'na verilecek oradan da bize gelir. Biz inceleriz. Siyasi Partiler Kanunu'na göre böyle olmaz deriz. Bu isim altında değil de başka isim altında kurulabilirler" diyordu. TİP ve TKP ya da ortak adlarıyla TBKP yöneticilerine göre durum çelişkiliydi. Anayasa'da böyle bir yasak yoktu. Bir Anayasa tartışması vardı ve AET'ye üye olmaya hazırlanan bir Türkiye'nin çağdışı kanunları bir bakıma Anayasa ile çelişki yaratıyordu. Onlar bu çelişkiyi zorlamaya kararlıydılar. Bu sorunu çözmek çağ atlama fetvaları veren Özal ve hükümetinin işi olacaktı.

Siyasi partiler ne diyor? Ankara'da Nokta'dan Can Karakaş'ın yaptığı kısa bir soruşturma, Türkiye'de yasal bir komünist partisinin kurulması olasılığı karşısında siyasi parti yöneticileri de aslında hazırlıklı olmadıklarını gösteriyordu. Örneğin ANAP Genel Başkan Yardımcılarından Bülent Akarcalı, "Bir kanun varken uygulanır, o kanun değişmeden bir gerekçe uydurulup atlanamaz. Bir seçim arefesinde böyle bir davranış en azından maksatlı olarak tanımlanır" diyordu. DYP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Dülger ise topu Türk siyasi potasına atıyor ve şunları söylüyordu: "Türk siyasi potası, şu anda bunu hazmedecek durumda değil. Bir iktidar mücadelesinde Türkiye henüz Marksist düşüncüyü haz-

Bülent Akarcalı seçim nedeniyle zamanlamayı doğru bulmuyor

AYŞEGÜL EVREN / NOKTA

Kahveci: "Demir Özlü'nün de dönme zamanı gelmedi mi?"

medecek durumda değil. Ama olacak tabii. Bir yerden biri başlayacak. Başlıyorsa da biraz da sıkıntıya katlanacaklar. Çünkü geçilmiş yolda bir sürü diken de var." Bu konuda en net olarak konuşan ise Fikri Sağlar'dı. Şöyle diyordu SHP Genel Sekreteri: "SHP, her türlü fikrin yasal çerçeveler içinde

Mehmet Dülger'e göre Türk siyasi potası bunu şu anda hazmedemez

savunulmasını, anlatılmasını destekler. Ayrıca her türlü fikrin de partileşmesini demokrasinin bir geleneği olarak kabul eder. Anayasa değişikliği istememizin nedeni de bu. Fakat buna faşist partileri katmıyoruz." Refah Partisi Genel Başkan Yardımcısı Rıza Ulucak ise "Kökü dışarda olan bir şeye mevzuat müsaade etmediği cihetle kendilerinin de konuya ihtiyatla yaklaştıklarını" belirtiyor, "prensipler olarak da bütün görüşlerin ne isim altında olursa olsun ortaya konulabilmesi fikrinde olduklarını" söylüyordu. MÇP Genel Başkan Yardımcısı Bülent Yahniçi ise "Türkiye gerçeklerinden doğan sosyalist fikirlere saygılıyız. Ancak gayri milli, Türkiye'yi bir başka uluslararası gücün direkt etkisine

sokacak fikirlerle gelen her harekete karşıyız. Ama bunun dışında komünizm de olsa dediğim ölçülerde uygun kalmak suretiyle kurulmasında sakınca görmüyorum" diyordu.

Kahveci'nin çağrısı. İç siyasal cephede tartışmalar böyle sürerken sürpriz bir çıkışı ANAP'tan Adnan Kahveci gerçekleştiriyor ve kendisiyle röportaj yapan İsveç TV'si aracılığıyla yurt dışındaki politik göçmenlere "yurda dönün" çağrısı yapıyordu. Bugüne kadar yaptığı çeşitli açıklamalarla önce "çağdaş liberal" unvanını kazanan İstanbul'un bir zamanlar "küçük Moskova" sı olan Kartal ilçesinden adaylığını koymasıyla da "Kızıl Kahveci" şeklinde takımlara ve esprilere konu olan Kahveci, İsveç I. Kanal'dan Türk asıllı muhabir Hanif Gözen Delibaş'a şunları söylemişti: "Dışarıda bulunan vatandaşlığımızı kaybetmiş Türklere dönmeleri için çağrıda bulunuyoruz.

NOKTA 1 KASIM 1987 23

Niçin? Yaraların sarılmasını istiyoruz. Yaraların sarılması ülkeye yarar getirecek diyorum. Bu insanlarımız arasında da ülke için çalışmak isteyenler olduğuna inanıyoruz. Geleşen Türkiye'nin beynlere ihtiyacı var. Hiç kimseye karşı ne özel bir garezimiz, ne de özel bir sempati-miz var. Ve yargı hariç her konuda da problemlerin çözümüne yardımcı olacağız. Örneğin vatandaşlığa geçmeyle ilgili sürecin hızlandırılması ve bu süreçteki sorunların halledilmesi gibi." Kahveci İsveç'te bulunan yazar Demir Özlü'ye de özel bir çağrıda bulunuyor ve "Demir Özlü'nün de dönme zamanının geldiğine inanıyorum" diyordu.

Kahveci'nin çağrısı henüz TV'de yayınlanmadan İsveç'ten **Nokta** muhabiri Abdullah Görgün vasıtasıyla haberi öğrenen Demir Özlü ise şunları söyleyecekti: "Ben bu işin bireysel çözümünü bugüne kadar aramadım. Bu tür çözüm yollarının

objektif hukuksal esaslara bağlanmasını isterim. Demokrasilerin yapması gereken de budur. Türk hükümetine itibar kazandıracak olan da budur. Ama ben Türkiye'ye mutlaka döneceğim. 5 Mayıs babamın vefat tarihidir. 1983'te cenazesinde bulunamadım. Bu içimde bir yaradır. Ama 1988 5 Mayıs'ında, ki 5. yıldönümüdür, her halükârda döneceğim ve babamın mezarını ziyaret edeceğim. Biliyorum, Yunan cuntası Melina Mercouri'nin babası ölünce ona izin vermişti ve ona kimse dokunamamıştı. Ben de hiç değilse böyle uygarca bir davranış görmek isterim." 1983'te vatandaşlıktan çıkartılan İş Müfettişleri Sendikası Başkanı Ahmet Erol da dönmek isteyenlerdendi. Erol, sivil mahkemede yargılanmak istiyordu. Ama bu mümkün olmasa bile "ne pahasına olursa olsun İsveç'te kalmayı düşünmüyorum ve dönmeyi istiyordum." Maden-İş Başkan-

vekili ve DİSK Yönetim Kurulu üyesi Ekrem Aydın da böyle bir çağrıyla olumlu bulanlardandı. Aydın, işkence görmeden mahkeme önüne çıkartılma güvencesi istiyor ve yurda dönmeye hazır olduğunu söylüyordu. Avrupa Demokratik Sol Türk Dernekleri Federasyonu Eşgüdüm Kurulu Başkanı Hadi Orman da dönüşü için "özgürlükçü ve çoğulcu bir demokrasi doğrultusunda adımlar atıldığının gösterilmesini istiyor"du.

Sonuçta politik göçmenlerin dönüş tarihleri ve parti yöneticilerinin hangilerinin geleceği şimdilik resmen açıklanmıyordu ama "içerde" ve "dışarda" yoğun hazırlıkların olduğu gözleniyordu. Bu belki de Mustafa Suphi'lerden sonraki ikinci büyük dönüş olacaktı ama hiç değilse bu kez herkes inanıyordu ki sonları onlar gibi, daha doğrusu "on beşler" gibi olmayacaktı.

Emin TANRIYAR

"Gerekli girişimlerde bulunmamı rica ettiler"

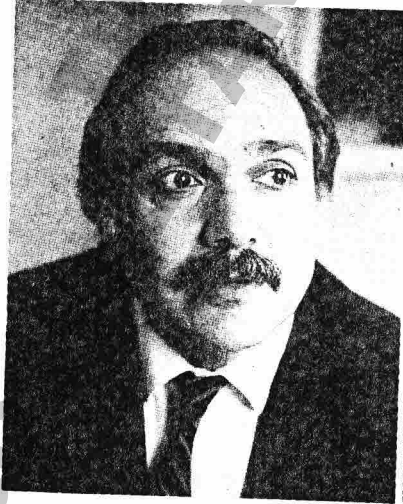
Politik göçmenlerin Türkiye'ye dönmelerinin gündeme gelmesi ile ilgili olarak Avukat Atilla Coşkun Nokta'nın sorularını yanıtladı.

Nokta: Sayın Coşkun, politik göçmenlerin, yurda dönmeleriyle ilgili muhtemel hukuki sorunlar ve bunun çözümüne ilişkin düşünceniz nedir?

Coşkun: Öncelikle şunu belirtmek istiyorum: Yurt dışında yaşayan politik göçmenlerin, komünistlerin ülkeye dönmeleri sorunu, özünde politik içerikli bir sorundur. Hükümetin, komünistlere yasal çalışma hakkını kabul etmesi, yani demokrasinin sınırları konusunda çağdaş bir tavır alması demektir. Diğer bir deyişle hükümet, AET standartlarına uygun bir demokrasiye geçişi kabul edip etmediğini açıklamak durumu ile karşı karşıyadır. Bu da politik bir kararı gerektirir.

Nokta: Politik göçmenler arasından avukat olarak size herhangi bir başvuru yapıldı mı?

Coşkun: Şu sıralarda yurt dışında politik göçmen olarak yaşayan bazı demokratik örgüt yöne-

ERZULME ERTEM / NOKTA

ticisi müvekkillerim, ülkeye dönmek arzusunda olduklarını bana bildirerek, gerekli girişimlerde bulunmamı rica ettiler. Bu nedenle, mesleki görevim gereği konu ile doğrudan ilgileniyorum ve gerekli girişimlerde de bulunuyorum.

Nokta: Peki, bu girişimler ve ön hazırlıklar sırasında herhangi bir sorun ya da zorlukla karşılaşılıyor musunuz?

Coşkun: Henüz ciddi bir sorun ve engelleme ile karşılaşmış deği-

lim. Ama yoğun bir ilgi ve merak söz konusu. Öte yandan yerli ve yabancı basının haklı olarak haber almaya yönelik zorlaması var. Bunlar da olacak tabii.

Nokta: Adnan Kahveci, İsveç televizyonu aracılığı ile yurt dışında yaşayan politik göçmenlerin ülkeye dönmeleri çağrısında bulunduğunu söylüyor. Bu dönüş sırasında söz konusu olabilecek teknik hukuki sorunlar nasıl aşılabilir?

Coşkun: Yürürlükteki hukuk düzenine göre aşılması gerekli bürokratik ve yargısal bazı sorunların bulunduğu bir gerçek. Örneğin, ülkeye dönecek politik göçmenlerin pasaport sorunu, dönüş sırasında avukatları ile ilişki kurlmaları ve bazı politik göçmenler için önceden mahkemelerce verilmiş olan giyabi tutuklama kararları gibi. Bu gibi teknik sorunların çözümü, hükümetin olaya yaklaşımındaki politik tutumla doğrudan ilgilidir. Hükümetin, komünistlerin düşünce açıklama ve örgütlenme özgürlüklerini tanımaması, yani demokrasinin sınırları konusunda olumlu bir yaklaşım içerisinde olması halinde bu gibi sorunlar "hukukun üstünlüğü", "savunmanın dokunulmazlığı", "adil ve demokratik yargılanma hakkı" ilkeleri çerçevesinde aşılamaz değildir.

2 DEV ESER BİRDE

Güzel, "Hükümet olarak yurt dışı Yasaklılara

FAZİLET ZAFER

"**HÜKÜMET** olarak yaraların sarılmasından yanayız" diyen Hasan Celal Güzel, "Son bir yıldır çeşitli sebeplerden dolayı vatandaşlıktan çıkarılan ve yurda girişi yasaklanan kişilerin durumu İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı tarafından incelenmektedir" dedi

•Haber 11. sayfada

TBKP: 'Hükümetin yaklaşımı olumlu'

PARTİ yöneticilerinden Ahmet Muhtar, "Behice Boran'ın cenazesinin Meclis tarafından selamlanması bunun önemli bir işareti olmuştur. Yurda beklenmeyen bir tarihte dönebiliriz" dedi

•Haber 11. sayfada

FIYATI (KDV DAHİL) = 150 TL

GÜNEŞ

olarını malla dolduranlar, yeni zamları bekliyorlar

**DRUNLU
SARRUF**

El yasalarsa ücretliler-
kesinti oranı yüzde 50'yi

• Haber 11. sayfada

**EKİM
yıkırımı'**

NIN belli başlı hisse sene-

Stokcular PUSUDA

EN İlk kupon aşağıda

şındakilere sıcak bakıyoruz" dedi

Kapı açılıyor

BARIŞÇILAR ÜSKÜDAR'DA: Birleşmiş Milletler Silahsızlanma Haftası'nın başlaması dolayısıyla tüm dünyada düzenlenen yürüyüşle ilgili olarak Dikerdem, "Tür-

kiye olarak biz de bir faaliyette bulunmak istedik. Üsküdar'dan motorla karşıya geçerek, barış dalgasını Avrupa'ya taşımış olacağız" dedi. (Fotoğraf: Şule Özçelik)

BARIŞ YÜRÜYÜŞÜ YAPILDI

BM Silahsızlanma Haftası nedeniyle yasaklı Barış Derneği tarafından düzenlenen yürüyüş, Üsküdar'da başlayıp Avrupa yakasında son buldu

DERNEĞİN Genel Başkanı Dikerdem, "Şu anda buradaki gibi dünyanın her yerinde barış çağrısı yapılmaktadır" dedi

•Haber 11. sayfada

Ecevit İstanbul'da konuştu:

“SHP oyuna geldi”

ECEVİT, tezgahlanan oyunun bozulabilmesi için DSP'nin iktidara gelmesi gerektiğini söyledi

DSP Genel Başkanı, SHP yöneticilerinin demokrasiyi gözden çıkardıklarını iddia etti

•Haber 11. sayfada

Yasaklılara kapı açılıyor

YURT dışında bulunan yasaklı, kaçak ve vatandaşlıktan uzaklaştırılmış kişilerin yurda dönme olasılıkları artıyor. TIP Genel Başkanı Behice Boran'ın cezaresinin getirilmesine hükümet tarafından izin verilmiş olması, daha önce vatandaşlıktan çıkarılan Cem Karaca'ya yeniden vatandaşlık kazandırılması, Nurettin Yılmaz gibi solcu tanınan bir eski milletvekilinin ANAP'tan aday oluşu gibi olaylar yurt dışında olumlu işaretler olarak yorumlandı. Özal hükümetinin önümüzdeki günlerde ve seçimden sonra bu konuda daha da ileri adımlar atacağı öne sürülüyor. Bu arada Hükümet Sözcüsü Hasan Celal Güzel "Yasaklıların ve vatandaşlıktan çıkarılanların Türkiye'ye dönmeleri konusunda bakış açımız müsaamahalı ve olumludur" dedi.

GÜZEL'İN AÇIKLAMASI

"Hükümet olarak yazarların sarılmasından yanayız" diyen Hasan Celal Güzel özetle şunları söyledi:

"Hükümet olarak düşünce hürriyetinden yanayız. 4 yıllık hükümetimiz dönemde bunun çok çeşitli örneklerini verdik. Mesela 33 yıldan sonra Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ferdi müracaat hakkını hükümetimiz tanımıştır. Bunun gibi son bir yıldır da çeşitli sebeplerden dolayı vatandaşlıktan çıkarılan ve yurda girişi yasaklanan kişilerin durumu İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı tarafından incelenmektedir. Seçimlerden hemen sonra kısa zamanda bu konuda da önemli adımlar atmayı düşünüyoruz. Önümüzdeki 5 yılın Türkiye'de düşünce hak ve hürriyetleri bakımından geçmişe oranla daha ileri adımlar atılacağı önem olmaktadır. Herkesin istediği fikri ve kanaati anayasa çerçevesinde savunabileceği bir dönem yaşanacaktır."

HUKUKÇULARIN ÇABALARI

Yurtdışında bulunanlardan Türkiye'ye dönmek isteyenlerin Avukatlarından Atilla Coşkun konu ile ilgili olarak şunları söyledi:

FAZİLET ZAFER

"Yurtdışında bulunan müvekkillerimden biri Türkiye'ye dönmek istediğini bildirdi. Bu durumda olan ve diğer avukat arkadaşlara başvuruların bulunduğunu da öğrendim. Hükümet yetkililerinin konu ile ilgili olarak zaman zaman yaptıkları açıklamaları biliyorum. Örneğin Başbakanlık Başdanışmanı Adnan Kahveci bir demecinde olaya sıcak yaklaşıtlarını belirterek Türkiye dışında bulunanlara ne özel bir kin beslediklerini, ne de sempati duyduklarını belirtip -ülkeye pek çok yararlı hizmette bulunabileceklerini söylemişti. Hükümetle doğrudan temas kurmadan önce hukuki durumu, inceliyorum. Daha sonra basında yansıyan hükümet görüşmelerinden de hareketle bizzat temas kurmaya çalışacağım ve müvekkilimin ülkeye geri dönüşünde bir zorlukla karşılaşmaması için bazı garantiler isteyeceğim. Hakkında eğer gıyabi tutukluluk kararı varsa kaldırılması gibi..."

TOPLU DÖNÜŞ MÜ?

Öte yandan TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu, Behice Boran'ın Brüksel'deki cenaze töreninde yaptığı bir açıklamada yurtdışında bulunanların Türkiye'ye döneceklerini açıklamıştı. Boran'ın cenazesi ile birlikte uzun süreden beri yurtdışında bulunan FİDEF Genel Başkanı Hasan Özcan Türkiye'ye gelip geri döndü. Aralarında Türk kamuoyunun yakından tanıdığı ve bir süreden beri yurtdışında yaşamak zorunda kalan bir grubun da Boran'ın cenazesi ile tören için Türkiye'ye gelecekleri söylendi. Ancak daha sonra bu dönüş bir süre için ertelendi.

YURTDIŞINDA KAÇ KİŞİ VAR?

Yurtdışında bulunan yasaklı, kaçak ve vatandaşlıktan uzaklaştırılmışların sayısı yaklaşık 15 bin olarak tahmin ediliyor. Bu rakam 1950'lerden bu yana bir birikimin toplamını veriyor. Ancak en güncel ve önemli topluluğu 12 Eylül 1980'den sonra yurtdışına ka-

çan ya da yurtdışında olduğu için geriye dönmeyen, vatandaşlıktan çeşitli nedenlerle uzaklaştırılanlar oluşturuyor. 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıkanlardan bazılarının adları şöyle:

Ramis Doğan (Tüs-Der Genel Sekreteri), Halit Erdem (Maden-İş Merkez Yürütme Kurulu üyesi), Yücel Top (Sendikacı), Beria Onger (IKD Genel Başkanı), Dursun Akçam (Yazar), Demir Özlü (Yazar), Yusuf Ziya Bahadınlı (Yazar, eski milletvekili), Fakir Baykurt (Yazar), Aydın Engin (Gazeteci), Oya Baydar (Gazeteci), Gültekin Gazioglu (Töb-Der Genel Başkanı), Osman Sakalsız (TIP MYK üyesi), Aydın Şenesen (Gazeteci), Şanar Yurdatapan (Müziyen), Melike Demirağ (Müziyen), Atal Behramoğlu (Şair-Barış Derneği Davası sanığı), Enis Coşkun (Avukat Türkiye Barış Derneği Genel Sekreteri), Kemal Daysal (DİSK Yürütme Kurulu üyesi), Mehmet Karaca (Maden-İş Genel Başkanı), Tark Ziya Ekinci (Eski milletvekili), Fatoş Güney (Yılmaz Güney'in eşi), Server Tanilli (Profesör), Ahmet Kaçmaz (TSİP Genel Başkanı), Özlem Özgür (Gazeteci-Yazar), Metin Denizmen (Bank-Sen Genel Başkanı), Ahmet Erol (İş Müfettişleri Derneği Gnl. Bşk.)

"YARGILAMALAR YENİDEN YAPILSIN"

Öte yandan İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi, Sıkıyönetim eski Başsavcısı Nurettin Söyer'in açıklamalarından sonra, 12 Eylül 1980'den itibaren hükme bağlanan tüm siyasi yargılamaların sonuçlarının geçersiz sayılmasını istedi.

İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi'nin dün yaptığı yazılı açıklamada şu görüşlere yer verildi:

"12 Eylül döneminin hukukun evrensel ilkelerine ters düşen yargılamalarının doğrudan içinde bulunmuş bir kişi tarafından yapılan açıklamalar, 12 Eylül 1980'den itibaren hükme bağlanan tüm yargılamaların yeniden yapılmasını ve bu tarihten sonra alınmış kararların tüm hukuksal sonuçlarının geçersiz sayılmasını gerektirecek boyut ve önemde bir gelişmedir. Açıklamalar ile sağ ve sol siyasal görüşler arasında yargılama ayırımı yapıldığı, yargılamaların kurumsallaştırılmaya çalışılan rejimin önemli noktalarındaki yetkili kişilerin bas-kısı altında gerçekleştiği ortaya çıkmıştır. Açıklamalar aynı zamanda ayırmsız bir genel affın ne kadar yaşamsal ve gerekli olduğunu bir kez daha

İnönü İstanbul'da

İSTİHBARAT SERVİSİ

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, SHP'nin amacının, iktidar olduğunu bildirerek, "SHP'nin bütün sorunları, iktidar olmaya yönelik işlemlerin bir an önce bitirilmesidir" dedi.

Uçakla Ankara'dan İstanbul'a gelen SHP Genel Başkanı

rin bir an önce bitirilmesidir" dedi.

SHP Genel Başkanı, DSP'nin ön seçim konusuna yaklaşımıyla ilgili bir soruyu da şöyle cevaplandırdı:

"Başından beri tabandan örgütlediğini, kurulduğunu id-

TBKP: "Yaklaşım olumlu"

HABER MERKEZİ

TÜRKİYE Birleşik Komünist Partisi yöneticilerinden Ahmet Muhtar "Yasaklıların ve vatandaşlıktan çıkarılanların Türkiye'ye dönmeleri konusunda, hükümet yaklaşımını çok olumlu bulduklarını" söyledi ve "Behice Boran'ın cenazesinin Meclis tarafından selamlanması bunun önemli bir işareti olmuştur. Yurda beklenmeyen bir tarihte dönebiliriz" dedi.

Ahmet Muhtar, "Bu beklenmedik tarih ne zaman olabilir?" sorumuza karşı da "Çok yakında gerçekleşebilir. Ama herşeyden önce partimiz adına Pazartesi veya Salı günü yapılacak beyannameyi bekleyiniz" yanıtını verdi.

TBKP yöneticileri halen adı açıklanmayan bir Avrupa kentinde yurda dönüşle ilgili toplantılarını sürdürüyorlar. Ahmet Muhtar bu konuda da şöyle konuştu:

"Bizim yerimiz Türkiye'dir. Parti olarak daima yurt içinde özgürce örgütlenmeyi istedik. Bu özgürlüklerimizin tanınması elbette Türkiye'nin demokratlaşmasının çok önemli kanıtı olacaktır."

DÖNÜŞ NASIL OLACAK?

TBKP ileri gelenlerine göre dönüş için tasarlanan plan şöyle:

Önce Genel Sekreter Haydar Kutlu bir grup arkadaşı ile birlikte Türkiye'ye gelecek. Bunu diğerleri izleyecek. Ancak, dönüşün seçimlerden önce ya da sonra yapılacağı henüz bilinmiyor. Bazı TBKP yöneticileri bunun seçimlerden önce de olabileceğini öne sürüyorlar.

Bildirildiğine göre, TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu bu hafta başında açıklanacak parti beyannamesinde özellikle Türkiye'nin demokratlaşma hareketinden olumlu bir şekilde bahsedecek düşünme ve örgütlenme hürriyeti konusunda ayrıntılı görüş açıklayacak.

Brüksel, Paris ve Almanya'nın çeşitli kentlerinde TBKP paralelindeki diğer örgütlerde de yurda dönüş çalışmalarının başladığı bildiriliyor.

Barış yürüyüşü yapıldı

İSTİHBARAT SERVİSİ

DÜNYA Barış Günü Türkiye'de de kutlandı. Mahkeme kararıyla kapatılması kararlaştırılan Barış Derneği'nin Genel Başkanı Mahmut Dikerdem önderliğinde, Üsküdar İskeleyi'nde toplanan yaklaşık 30 kişilik bir grup, barış dalgasını Asya'dan, Avrupa'ya taşıdı. Dikerdem, tüm dünya ülkelerini silahsızlanmaya ve barış içinde yaşamaya çağırdı.

Barış Derneği Davası'nda 8 yıl ağır hapis cezasına mahkum edilen Mahmut Dikerdem, Birleşmiş Milletler Silahsızlanma Haftası'nın başlaması dolayısıyla Türkiye olarak birşeyler yapmak amacıyla faaliyette bulduklarını belirterek, "Bugün tüm dünya ülkeleri çeşitli gösteriler düzenleyecekler. Biz de Barış Derneği olarak bu alanda Türkiye'nin sesini duyurmak istedik" diye konuştu. Mahmut Dikerdem Dünya Barış Günü hakkında şu açıklamayı yaptı:

"Birleşmiş Milletler Silahsızlanma Haftası bugün başladı. Geçen yıl Ağustos ayında Japonya'da yapılan bir toplantıda ABD ve SSCB'nin ortak

önerisi üzerine bugün saat 12.00'de tüm dünya ülkelerinde bir barış dalgası başlatılmaya karar verildi. Bugün biz burada toplanırken, aynı zamanda atom bombasının atıldığı Hiroşima ve Nagasaki şehirlerinde de insanlar toplanacak. Dünyanın bütün ülkelerinde barış dernekleri aynı saatte çeşitli gösteriler yapacaklar. Çanlar çalınacak, binlerce güvercin havaya uçurulacak. Genel bir barış dalgası Asya'dan Avrupa'ya hareket edecek. Biz de barış dalgasını Üsküdar'dan motora binerek, Avrupa anakarasına taşıyacağız. Barış dalgası 24 saat sonra Amerika'dan Asya'ya geri dönecek. Saat 12.00'de ayrıca benim verdiğim bir mesaj Atina'dan hoparlörlerle tüm dünyaya iletilecek."

Kitlesel gösteriyi yasal engeller yüzünden gerçekleştiremediklerini de ifade eden Dikerdem, "Yasal engellerden dolayı büyük bir kitleyi toplayamadık" dedi. Barış için yapılan gösteriye, yazar Adnan Özyalçın, çeşitli sendika temsilcileri ve bir grup vatandaş katıldı.

18 EKİM 1987

YIL:5 SAYI:41 700 TL. (KDV dahil)

nokta

YÖK YASASI
DEĞİŞTİRİLİYOR

**Komünizm
yeni bir kimlik
ararken**

**TÜRKİYE
KOMÜNİST
PARTİSİ'NİN
ÖYKÜSÜ**

TÜRKİYE SO

TKP'NİN ÖYKÜSÜ

67 YILLIK BİR EFSANE

Komünizmin kimlik arayışı ve Gorbaçov şokuyla gündeme gelen TKP-TİP birleşmesi nasıl gerçekleşti? 1917 Bakü Kongresi'nden bu yana, 67 yıldır bir giz perdesi ardında kalan TKP'nin öyküsü.

Air France'ın Brüksel rotalı uçağına attığı ilk adımın ötesi Behice Boran için ümitsiz bir karanlık simgeydi. Son ayların heyecanlı ve süratli temposunun neredeyse son saniyeleriydi. Ve 7 yıl sonra bir nevi zafermişçesine noktalanın TİP-TKP birleşmesinin o günlerde esamesi okunmuyordu. Daha birkaç gün önce, neredeyse yarısı TKP kuyrukçuluğuyla suçlanarak tasfiye edilmiş TİP Merkez Yürütme Kurulu, Boran'ın yeniden cezaevine girmesinin uygun olmayacağı kararına varmıştı. Derhal kollar sıvanmış, bir üye Hatice Hatko adına pasaport işlemlerine başlamış, bir diğeri Türkiye'deki son günlerini geçirmek üzere Florya'da bir ev ayarlamıştı. Evinde polis gözetiminde tutulan Behice Boran, ilk önce kalbinden rahatsızlanarak Cerrahpaşa'ya kaldırılıyor, ardından da Florya'ya saklanıp son görüşmelerini düzenliyordu. İşte o puslu cuma sabahı, Yeşilköy Havalimanı'na yaklaşan beyaz Anadolu'un içindeki 6 eski komünist atlatıkları her polis barikatının ardından geçip giden yılları, tevkifatları, sürgünleri, içerdeki arkadaşlarını düşünüyorlardı. Yaşları 50 civarındaydı, bu tür sahnelerde sık sık rol almak zorunda kalmışlardı. Pek çok hasretin hüznüyle doluydular. Korkuyorlardı! "Ya Behice Hanım'ın başına bir şey gelirse..."

Biraz sonra korkular yerini bir kez daha özlem duygusuna bırak-

tı. Behice Boran sırtında bej pardösüsü, alınına kadar indirilmiş başörtüsü, kızarmış gözlerini gizleyen kara gözlükleriyle son engelleri, havalimanı, gümrük ve pasaport duvarlarını da belasıza aşmıştı. Ve Air France'a attığı ilk adımlarla yepyeni bir dönem açıyordu. 20 yıllık TİP dönemi bitmişti. Aklım kemiren binlerce soru vardı: Kadrolar ne

Haydar Kutlu ve Behice Boran, 9 yıllık birleşme sürecini geçtiğimiz çarşamba noktadılar

TKP efsanesi tevkifatlar, sürgünler ve her şeyden önemlisi mahpusluklarla yaratılmıştı. 1928, Ankara Hapishanesi, (fanilalı) Nâzım Hikmet, (ayakta şapkalı) Laz İsmail

olacak? Türkiye nereye gidecek? Avrupa'da Türk solu nasıl yaşayacak?..

Bu kaçışın üzerinden yıllar geçti ve artık bu soruların önemi kalmadı. Türk solunun gündeminde en çok karşılaşılan iki sözcük TİP ve TKP, daha doğrusu yeni isimleriyle Türkiye Birleşik Komünist Partisi, şimdi yeni sorunlarla, yeni bir sürece adımlarını attılar.

Solda Gorbaçov şoku. Salı günü telekslerden geçen birleşme haberi ve onu izleyen ortak basın toplantısı Türkiye'de de hararetle tartışmalara, dudak bükmelere, farklı yorumlara yol açmıştı. Kimilerine göre bu birleşme değil, TİP'in TKP'ye iltihakıydı, eski bir TİP Merkez Yürütme Kurulu üyesi böyle düşünüyordu. TİP'in 3. Genel Başkanı Şaban Yıldız, bununla da yetinmiyor "Yurt dışına kaçan TİP üst kademe yöneticilerinden pek çoğu çoktan TKP içinde aktif görev almışlardı, Merkez Komite'de görevlendirilen Nihat Sargın bunlardan sadece biridir. Bu operasyon Behice Boran'ın onurunun kurtarılması için düzenlenmiştir, belki bi-

raz da itibarından faydalanmak için..." diyordu. TKP'den ayrılmaya İşçinin Sesi grubunun lideri Yörük-oğlu ise, birleşmeyi TKP'nin legalleşme amacına bağlıyor ve "resimler" in halkın önüne çıkarabilecekleri kamuoyunda tanınan bir kadrodan yoksun olduklarını, TİP'in kadrosuna bu nedenle ihtiyaç duyduklarını söylüyordu. Birçok çevrede ise "Zaten ne farkları vardı ki?" fikri yaygındı, TSİP Genel Sekreteri Yalçın Yusuf oğlu bu fikri, "Ayrı ayrı var olmalarına ideolojik, politik gereksinme kalmamış olan iki partinin tekleşmesi olumludur" sözleriyle ifade ederken, Devrimci Yol'un Avrupa'daki kaçak liderlerinden İbrahim Sevimli, "İki ayrı parti zaten gereksiz bir lükstü" diyordu. TİP'in son MYK üyelerinden Özcan Kesgeç ise bu birleşmeyi şu sözlerle ifade ediyordu: "TİP ve TKP'nin birleşmesini ülkemiz işçi sınıfının ve emekçi halkımız için son derece önemli ve olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyorum."

Bu yorumlar bir yana, bir zamanlar birbirlerinin "gözlerini çı-

karan", her tartışmayı dinmeyen bir gerilimle sonuçsuzca sürdüren bu iki hareketin birleşmelerinin ardında hiç de küçümsenmeyecek uluslararası bir etken vardı: Komünizmin bir türlü atlatamadığı kimlik bunalımıyla birleşen Gorbaçov şoku...

Batı Avrupa'da bazı komünist partileri kapısına kilit asıyor, diğerlerinin oy ve takipçi sayıları hızla düşüyor, sendikalar, kitle örgütleri, gençlik örgütleriyle bağlar giderek zayıflıyordu. Proletaryanın öncülüğü bir yana, varlığını ne ölçüde sürdürebileceği bile tartışılır hale gelmişti, yüzyılımızın başından beri "can çekişen" kapitalizm de bir türlü ruhunu teslim edememişti.

Bütün bu çıkmazlar dünya solu- nu yeni arayışlara yöneltirken, Gorbaçov bir dizi "yenilik" le gündeme geliyor ve en başta sadık takipçileri olmak üzere tüm sosyalist hareketi şoke ediyordu. Çarşamba günü TKP Başkanı Haydar Kutlu, yanında TİP Başkanı Behice Boran'la birlikte Brüksel'deki International Press Club'da, basın toplantısı düzenlediğinde, artık sırtında Gorbaçov modasına uygun yeni bir elbise vardı; Türkiye Birleşik Komünist Partisi yeni bir kimlikle doğmuştu.

Proletarya diktatörlüğünden söz etmeyen, çok partili sisteme karşı çıkmayan, barışçı geçiş ve legal çalışmaya ağırlık veren, uzun vadeli programları erteleyip kapitalizm çerçevesinde "demokratik bir alternatif politika" dan yana, AET ve NATO konusunda mülayim bir kimlikli bu. Ve bu yeni kimliğiyle TBKP, sol Kemalistler'den antiemperyalist İslamcılara kadar geniş bir kesime cephe çağırısı yapıyordu.

Zoraki izdivaç. Dile kolay. Tam dokuz yıl sürmüştü, birdenbire peydahlanamamıştı bu "izdivaç." Nice tartışmalarla süslenmiş, nice kelelere mal olmuştu. Reformizm, parlamenterizm, kuyrukçuluk, işçilik, bir çocukluk hastalığı, bir "aydın"lık hastalığı... Suçlamalar, dört yanı sarmıştı.

70'li yılların başlarında TİP'den kopardığı gençlerle Almanya ve İngiltere'de hızla gelişen ve ardından Türkiye'ye de sıçrayan TKP örgütü sanki 20 yıllık bir çilenin öcünü ahyordu. Kurulduğu yıldan itibaren zaman zaman TKP'lileri, hatta

anası, kardeşi, kocası TKP'li olanları örgütünden sürekli tasfiye eden TİP'in karşısına bir düşman gibi çıkmıştı. Kıran kırana bir savaş kopmuş TİP ve TKP ellerindeki kadroları ve genişleme alanlarını birbirlerine kaptırmamak için olağanüstü çabalar gösterir olmuşlardı. Her iki partinin de sık sık gündemine gelen "birleşme tartışmaları" taraftarların tasfiyesiyle sonuçlanıyordu. TKP'liler o günleri "Gerçek parti zaten biziz, TİP bizim otamadığımız yılların boşluğunu doldurmuştu. Artık gerek kalmadı" sözleriyle anlatıyorlardı.

Bütün bu kışıma ve tasfiyelerin üstünden bir yıl geçmeden, Behice Boran'ı taşıyan Air France'ın Brüksel'e inmesiyle birlikte, "Birlik" çalışmasının ikinci perdesi açılıyordu. Ancak bu çalışma fikri düzeyde değil, Behice Boran'ın kapışılması şeklinde yürüyecek, TKP, yaşlı liderle önce Bulgaristan'da temas kurmaya çalışacak, ardından yerleştiği Brüksel'de Doğan Özgüden el koyup "TKP'yle birlik propagandasına girişecekti. Ama TİP'li Osman Sakalsız'ın elleri de armut toplamıyordu. Sonunda Sakalsız, Boran'ı, Özgüden'lerin etki alanından çıkarıp Almanya'ya götürmeyi başaracaktı. Ancak bu arada komutan, kurmaylarının çoğunu kaybediyor, TİP yöneticileri teker teker TKP içinde çalışmaya başlıyordu. İşte Brüksel'de ortak basın bildirisini imzalayan Boran, aslında durumu resmileştirmekten başka bir şey yapmıyordu. TKP-TİP birleşmesi yurt dışında gerçekleşmişti. Tıpkı TKP'nin 67 yıl önce, ya-

Yörükoğlu, TKP'nin 1970 başlarında TİP'ten kopardığı genç militanlardan biriydi

"Geçmişe göre çok çok farklıyız"

TKP'nin Genel Sekreteri Haydar Kutlu, TKP üzerine Nokta'dan Emin Tanrıyar'ın sorularını yanıtladı.

Nokta: Basın toplantısında, Behice Hanım'ın yaptığı açıklamada "amaç legalleşmek" şeklinde bir ibare var. Legalleşmekten kastınız nedir?

Kutlu: Elbette amacımız legale çıkmak. Ancak, bugün hâlâ bir komünist partisinin Türkiye'de kurulması açısından koşullar bizim kanımızca yeterince olgunlaşmış değildir. Ama bu şu demek değil, 141-142 kalkmadan kurulamaz, böyle demiyoruz. Önemli olan politik ortam. Kuşkusuz bir de böyle bir politik ortamın oluşması için çaba harcıyoruz.

Nokta: Bu politik ortamın kısa sürede düzelebileceğine inanıyor musunuz?

Kutlu: Kuşkusuz bu tek başına bize de bağlı değil. Gelişmeler çok sıkı bağlı. Ama örneğin, seçimler dediğim zaman da, 1 Kasım'da yapılacak seçimler. Seçim sonunda bir değişiklik olacak diye düşündüğüm için de değil, değişiklik olmamasına rağmen de, politik dengelerde değişiklikler de olabilir.

Nokta: İktidar kanadından mı demek istiyorsunuz?

Kutlu: İktidar kanadı, muhalefet toplam olarak. Politik güçler açısından... Komünist Partisi'nin legal olması tek başına değil tabii. Ama demokrasi sorunu bir rol oynuyor.

Nokta: İşçinin Sesi kesin karar aldı, birleşmeye katılmıyor. THKP-C hareketinden gelme, ya da öteki hareketlerin de böyle bir birlik içine gelmeleri çok şüpheli. Dolayısıyla çok geniş olarak acaba hangi kesimleri derleyebilirsiniz?

Kutlu: Acaba yeni yaklaşımlar gerekiyor mu? Geçmişte bu konuda her şeyi doğru söyledik mi? Her şeyi doğru yaptık mı? Ve yeniden birtakım şeyleri, yeniden gözden geçirmek gerekiyor mu?

Biz bu soruları sorduk ve bazı yanıtlar verdik. Bu yanıtlara bağlı olarak da bazı pratik adımlar attık. Demokrasiyi kazanma konusu başta olmak üzere. Canalcı sorun olduğu için de emperyalizme karşı olmak konularımız. Bu bir işbirliğidir tabii, cephe değil. Bizim tanımladığımız işbirliği, politik gücünü şöyle kısaca: Komünistler, sosyal demokratlar, Kemalistler ve burjuva demokratlar.

Nokta: 12 Eylül'le birlikte iktidara gelen kadroların Kemalist olduğu söylenemez mi?

Kutlu: Evet Atatürkçü olduklarını söylediler. Ama bize göre, Kemalizm ulusal kurtuluşçuluktur. O kategori içerisine girebileceklerini zannetmiyorum.

Nokta: Çeşitli görüş ve teorilerinizin değiştiğini söylediniz. Mesela NATO'ya eskisi gibi sert karşı çıkmamak, -ki bu tabanda da tepkilere yol açmış galiba- sosyalist sistemlerde çok parti olabileceğini kabul etmek... Bütün bu değişikliklerin, Gorbaçov'un Sovyetler Birliği'nde yönetime gelmesi ile eş zamanlı olmasını nasıl izah edebilirsiniz?

Kutlu: Önce iyi incelenirse, eş zamanlılık göstermediğini göreceksiniz. Biz bu konuda, yayınlarımızda bu politik değişikliği TKP kongresi olmadan önce, ilk ipuçları ile ortaya koyuyorduk. Benim 65. kuruluş yıldönümü konuşmamda da vardı. O toplantıdaki konuşmamda burda söylediklerimin hemen hemen hepsi vardı. Ki bu toplantı, SBKP 27. Kongresi'nde çok önce gerçekleşti. Ama biz şunu demiyoruz: Biz keşfettik, bu sebeple değişme oldu. Yalnız biz arıyorduk, kendimizi yenilemeye çalışıyorduk. Bu süreç içerisinde SBKP 27. Kongresi geldi ve biz o zaman gördük ki, bu arayışlarımızda haklıyız ve yalnız değiliz.

Nokta: Mesela Türkiye'de, dünyada ve bütün Sovyetler Birliği parti tarihinde Troçki, Buharin gibiler hain, emperyalizmin ajanı, casus ilan edilirdi. Onlara karşı tasfiye kampanyaları açılır-

di. Fakat son dönemlerde Gorbacov, bunu da değiştirdi ve iade-i itibar kampanyasına girişti. Bu TKP için de acaba geçerli mi?

Kutlu: Şimdi bizim 5. Kongre belgelerimizde, parti tarihinde aynı şekilde olumsuzlanan, dışlanan isimleri sayarak, SBKP 27. Kongresi'nden önce yaptık 1983'te yani. Daha geniş bir biçimde ise, bundan sonraki kongremizde yapacağız. Çünkü o bizim için bir ilk yaklaşım, belki de bir tarih tezi gibiydi. Sadece parti yönetimi değil, şu ya da bu dönemde partili olmuş, sonra dışarda kalmış (şimdi mesela örnek vermek gerekirse Kivılcımlı gibi) isimlerin verileceğini şimdiden söyleyebilirim.

Nokta: Geçmişte Bizim Radyo'dan birçok sosyalistin ismi yayınlanıyor ve sizin karşıtlarınız olarak aynı zamanda ihbar ediliyordu. Türk solunda çok geniş tepkilerle karşılanan bu tavrınız değişti mi?

Kutlu: Çok değişti. Bakın bizi yakından izliyorsanız, artık bu tür herhangi bir tavra rastlanmadığını da görürsünüz.

Nokta: Geçmişteki bu davranışların köklü bir eleştirisi, ya da özeleştirisi düşünülüyor, ya da yapıldı mı?

Kutlu: İlk eleştirisi bu sözünü ettiğim 5. Kongre'de oldu. Ve zaten bu temelde bu isimler sayıldı.

Daha sonra politikamızı daha da geliştirdik. Özellikle ideolojik alandaki sekter yanlışlarımızı açık isim vererek söyledik.

Nokta: Hakkınızda şöyle ithamlar var: Yurt dışında kuruldu, yurt dışında gelişti, yurt dışından Türkiye'ye ahkâm kesti... Türkiye'yi bile doğru dürüst kullanamadılar. Birleşme de dahil ne söyleyecek ve yapacaklarsa gelsinler Türkiye'de söylesin ve yapsınlar.

Kutlu: Birincisi partimizin şimdiki yönetimi, 1960 sonrasında son zamanlarda 68 kuşağı denilen kuşak içinden çıkmış insanlar.

Örneğin ben şu anda başka isim veremiyorum bilinen nedenlerle. Ama bütün yöneticilerimiz bu kuşak içerisinden çıkmıştır. Kendim 1981'de çıktım Türkiye'den. Bu nitelermeler doğru değil yani. Şu anda parti için doğru değil. Geçmişte ise, ülkeden kopukluk doğru ama, burada da tek yönlü olmamak, başkalarını unutmamak gerekiyor. En nihayet yine bugün Batı Avrupa'da çok sayıda politik göçmen var. Yani sorunu böyle koymak, demokrasi sorununu gözden kaçırmak oluyor. Bütün kadroları ve yönetimiyle TKP Türkiye'de idi ve Türkiye'de halen var. Onca insan nerden tutuklandı? Yurt dışından geldi ki. Türkiye'de tutuklandı, hâlâ dava-

ları sürüyor. Hâlâ tutuklananlar var.

Nokta: Peki SBKP ile sürekli bir görüş alışverişi ya da koordinasyon söz konusu mu?

Kutlu: Bir komünist partisi olarak, elbette SBKP ile yakın ilişkiler içerisindeyiz. Dün de öyleydi. Bugün de. Ama bu herhangi bir diğer partiyle ilişkilerimizin biçimi açısından bir farklı biçim ifade etmiyor.

Nokta: Peki örneğin Sovyetler Birliği'nin Afganistan müdahalesine ne diyorsunuz?

Kutlu: Bu soru hep soruluyor. Bence her somut olayı, kendi çerçevesi içinde görmek gerekiyor. Genel olarak dersiniz ki, bir ülkenin başka bir ülkeyi işgaline ne diyorsunuz, elbette ben buna hayır derim ve kınarım da. Ama somut durumda bir ülke, eğer ülkenin yönetimi yardım etmişse o duruma somut bakmak gerekiyor. Bildiğiniz gibi bu böyle oldu. Ve bugün de Afganistan'da bir ulusal mutabakat yapılıyor ve Sovyetler bunu destekliyor. Yani farklı görüşte olanlar, bugünkü rejime katılmayanlar da içinde. Bir ulusal mutabakat imzalanmaya çalışılıyor. Bu çok olumlu bir girişim. Elbette her ülke kendi geleceğine dair kendi karar vermelidir.

Nokta: Sizin ilave etmek istediğiniz bir şey var mı?

Kutlu: Önce size teşekkür ederim. Nokta'yla bizim ilk söyleşimiz bu. Umarım ki bundan böyle de sürer. Yalnız Nokta aracılığıyla ben Türkiye'deki sol çevrelere, dostlara şunu söylemek istiyorum: Bundan on yıl önceki yaklaşımlarımızla birbirimizi değerlendirmeyelim. Bu peygamberce bir yaklaşım değil, ilişkileri idealize etme değil, ama sol az acı çekmedi 12 Mart ve 12 Eylül'de. Çok kayıplar verdi. Buna karşılık önemli potansiyele sahip. Bugün Türkiye'de sol açısından umutsuz bir durum var gibi bir tablo çiziliyor. Bu kesinlikle doğru değil. Pek çok işaretlerini sıralamak mümkün bunun. Sol geçmişten ders çıkarmadı diyorlar. Geçmişten yeterince, henüz ders çıkarıp alamadığımız doğru ama, bu dergilere tek tek baktığımız zaman görüyorum ki ülkenin sorunlarına daha gerçekçi yaklaşıma çabası var. Bu bir umut ışığı bence.

sal nedenlerle yine yurt dışında gerçekleşen doğumu gibi...

Hayırlı bir cuma... Kürsüdeki adam, iyi özümsemiş bir Bolşevik jargonuyla ve kontrollü bir heyecanla, sözcüklerin üstüne basa basa konuşuyordu. 1914'ün başlarında, bir gece yarısı, yanında 12 refikasıyla birlikte küçük bir balıkçı teknesiyle Sinop'tan Sivastapol'a kaçışının üstünden 6 yıl geçmişti. "Büyük altüst oluş"un tam göbeğinde geçirilen bu altı yıl, onu "sapına kadar Bolşevik" yapmaya yetmişti de artmıştı bile. 10 Eylül 1920'de hayırlı bir cuma günü akşam ezanına yakın bir saatte Bakü'de Kızıl Ordu kulübünde toplanan 1. Umumi Türk Komünistleri Kongresi, kürsüdeki bu adamı; Mustafa Suphi'yi başkanlığa getiriyor ve TKP'nin günümüze kadar süren tarihi böylece başlamış oluyordu. Toplam 15 teşkilattan gelen 74 delegayı kabaca 3 gruba ayırmak mümkün diye yazıyordu Mete Tun-

cay: Vatana dönmekten başka hiçbir kaygısı olmayan harp esirleri, Almanya tarikli önderlik heveslisi solcular, Sovyet Devrimi'nde yetişmiş Bolşevikler. Şevket Süreyya Aydemir, bunlara bir dördüncü kategori katıyordu: "Anadolu'nun yeni yetme solcuları..."

Ve Aydemir, Bakü Kongresi'nde yapılan bazı konuşmaları şöyle aktarıyordu: "Karadeniz kıyılarında hocalık yapan bir delege, Türkiye'de komünist bir devlet kurulduğunda 'Hilafet ve saltanat makamının hedef alınmamasını' istemiş, bir başka delege 'Kadınların mahremiyetine hanel gelmemesi için apartuman usulü kapıları müşterek ikâmetgâhlar yerine her ailenin işleyeceği, kapısı ayrı olacağı evler' isteğinde bulunmuştu."

Aslında 1. Kongre'deki bu tartışma düzeyi TKP'nin daha sonraki kongrelerini de bir ölçüde yansıtiyordu.

Bakü'de TKP kurulmuştu kurulmasına, ama elbet bu partinin öz yurduna dönüşü de olacaktı. Ve dönüş yolunda, Mustafa Suphi'nin Karadeniz'i 7 yıl sonra bir kez daha geçerken öldürülmesi TKP'nin genç cumhuriyetle ilişkilerinin önemli bir özelliğini sisler ardına gömecekti. Daha cumhuriyet kurulmamışken ve kurulduktan sonra da hükümet ne komünistleri ne de TKP'yi can düşmanı olarak görüyordu. Tarihçi Rasih Nuri İleri, bu gerçeği şu sözlerle açıklıyordu: "Bakü Kongresi'ne katılanlar Türkiye'de üst kademedeki görev almışlardır, mesela Sadrettin Celal,

"Köklü değişiklikler olmuştur"

TİP ile TKP'nin birleştiğini basın açıklaması ile ilan eden Behice Boran, Nokta'nın sorularını yanıtladı.

Nokta: Uzun yıllar TKP ile mücadele içinde olan bir ekip olarak, bu birleşmenin sizin için anlamı nedir?

Boran: TİP ile TKP arasında iki ayrı parti olmanın getirdiği farklı tutumlar, olaylara farklı bakış açıları olmuştur. Yani, başka bir deyişle nesnel bir rekabet doğmuştur. Bu farklılıkların en fazla olduğu dönemde bile, TİP ve TKP'nin üye ve sempatanları değişik yurt örgütlerinde birlikte çalışmışlar, barış ve demokrasinin kazanılması yolunda eylem birliğini geliştirmeye çalışmışlardır.

Birlik sorunu, özellikle 1970 yılından sonra TİP'in gündeminde olmuştur. Ayrıca 1980 başında partinin tüm üyelerinin katıldığı, parti içi tartışmanın sonucunda ortaya çıkarılan "Tek Parti-Tek

Cephe" broşüründen sonra, işçi sınıfı hareketinin politik birliği sorunu, parti politikasının ana eksenini oluşturmuştur.

Nokta: 1980 öncesinde TİP içerisinde TKP ile birleşme yanlılarına karşı bir mücadele verilmişti. Bugün bu mücadelenin galibinin kim olduğunu düşünüyorsunuz?

Boran: 1980 öncesinde TİP içerisinde TKP ile birlik isteyenlerle bir mücadeleden söz edilemez. TİP içerisinde TKP ile birlik konusunda farklı anlayışlar yoktu.

Farklılık TİP'in bilimsel sosyalist parti olma istemi ve eğiliminden kaynaklanıyordu. Partinin, işçi sınıfı partisi olma niteliğini red ve inkâr eden bu görüş, parti saflarının dışına düştü. Bugün ise Türkiye işçi sınıfının Marksist-Leninist iki partisi TİP ile TKP birleşmektedir. Mücadelenin galibi, birliği isteyen ve gerçekleştiren iki partidir.

Nokta: Bugün açıklanan ortak program, sizin 1980 öncesi programınızdan oldukça farklı bir program gibi görünüyor. Siz bu

önce Pedagoji Enstitüsü Başkanlığı yapmış daha sonra da İstanbul Radyosu'nu kurmuştu, Şefik Hüsnü'nün partisinin ileri gelenlerinden Nurullah Aysat, önce Sümerbank'ı kurmuş ardından milletvekili olmuştu, yine Bakü'den Cevat Dursunoğlu ilk Meclis'te yer almıştı. Gerek Atatürk, gerekse İsmet Paşa komünistlikten vazgeçenlerin, daha doğrusu partiyle ilişkisini kesenlerin itibarlarının iadesinde azami hassasiyeti göstermişlerdi. Bu hoşgörünün nedeni neydi? "Birinci etken" diyordu Rasih Nuri, "Genç Türk Cumhuriyeti'nin, genç Sovyet Cumhuriyeti'nin dostluğuna duyduğu ihtiyaç, ikincisi ülkedeki entelektüel kıtlığı"ydı. Bu hoşgörülü politika 1951'e kadar bazı zikzaklar çizmekle birlikte devam edecek, zaman zaman tutuklamalar, cezalandırmalar yaşansa bile, bunlar üç- beş ayı geçmeyecekti.

Küçük bir dünya. TKP'nin tarihini kabaca iki bölüme ayıran ta-

programla bugün Türkiye'de var olan sosyalist parti girişimlerinden birisine katılabiliyorsunuz. Neden bu isimle çıkarak kendinizi illegalliğe mahkûm ettiniz?

Boran: Bugünlerde açıkladığımız ortak program tasarısı ile TİP'in 1980 öncesi programı arasında farklılıklar olduğu doğrudur. 1980 sonrası Türkiye ve dünya koşullarında köklü, nitel değişiklikler olmuştur. Türkiye, göreceli bir demokratik rejimden baskıcı, otoriter, faşist karakterli bir rejime geçmiştir.

Yine dünyamızda son yıllardaki gelişmeler son derece önemlidir. Silahlanma yarışı dünyamızı ya hep birlikte yaşamak ya da hep birlikte yok olmak noktasına getirmiştir. Nükleer bir felaketin önlenmesi sorunu, tüm insanlığın en temel sorunu haline gelmiştir. Bu da uluslararası kolektif güvenlik ve uluslararası ilişkileri, nükleer silah dengesi üzerine oturtmak yerine, barışçı politik bir zemine oturtulması sorunlarını ön plana çıkarmıştır. Bütün bu son derece önemli değişikliklerin bir partinin programına yazılmaması düşünülemez. Bunun için dünyada barışın korunması ve Türkiye'de demokrasinin kazanılması sorunu, TBKP program tasarısının iki temel unsurudur.

rihçiler 1951'e kadar olan birinci dönemde kadroların az sayıda da olsa yurt içinde çalışmalarını sürdürdüklerini, 1951 sonrasında Zeki Baştımar'la simgelenen ikinci dönemde ise, TKP'nin artık bir sürgün partisi görünümüne büründüğünü belirtiyorlardı. Birinci ve ikinci dönemlerinde parti çalışmalarından partililerin yaşantılarına kadar uzanan bir dizi ayrılık göze çarpıyordu. "51 öncesi TKP'lilerin belki de en ayırt edici özellikleri siyasetle pek uğraşmamalarıydı" diyordu eski bir TKP'li. Onlar polis takiplerini atlatmayı, sohbet sofraları kurmayı, büyük aşklar yaşamayı, ada vapurunun keyfini çıkarmayı da iyi bilirlerdi. Sansaryan Han'ın hücreleri ikinci evleri gibiydi, bavulları yeni bir tevkifat için her zaman hazır durdu.

Kendilerine özgü bir dünyaları vardı... Yoğun baskıların etkisiyle bu tecrit edilmiş dünyalarında bazı fobilerin gelişmesi de kaçınılmazdı. Ajan korkusu, polis korkusu, illegalite tutkusu başlıcalarıydı. Komünistlikten sol düşmanlığına geçen Aclan Sayılğan'a göre bu hücre toplantıları şöyle yapıyordu: "15 günde bir, rutin halde hücre toplantıları yapılırdı. Sekreter, siyasi yorumlar yapardı: 'Buğday fiyatları arttı, sosyalizm yakındır' gibi yorumlar yapılırdı. Sultan Palamut zamanından kalma ekonomi politik notları verilirdi. Onları topluca okurduk. Hiç unutmam, Ma'o'nun 50. yaş günü dolayısıyla yazılmış bir yazıyı bir arkadaşımız, toplantıya pantolon paçasında getirmişti, halbuki yazı Amerikan Liffe dergisinden tercüme edilmişti." Ama gösterilen tüm özene rağmen, tevkifatlar kaçınılmazdı, her 1 Ma-

Nazım Bey, İçişleri Bakanlığı da yapmış, TKP'li olduğundan dolayı hapis haneye de girmişti

yıs'ta, bir hariciye vekilinin Türkiye'yi ziyaretinde Müteferrika fişli komünistlerle dolduruldu. Bir saniye bile kesilmeyen siyasi polisin takibi, her komüniste bir memur anlamına geliyordu. Tabii, polis atlatma teknikleri de alabildiğine gelişmişti. İzmir'de Karşıyaka vapuruna athyormuş gibi yapıvermek, ya da İstiklal Caddesi'nde bir taksiye atlamak aslında polisten kurtulmak için yeterliydi. Zira polisin taksiye binecek meteliği olmazdı.

Rasih Nuri leri: "TKP'nin, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kemalizm'e karşı çıkamaması en önemli zaaflarından biriydi."

Bu fobilerin bir de öbür yönü vardı. Falakaya yatınca dilini ısırp konuşmayan zamane komünistlerinden polis de korkardı. Saygı duyardı. Umum müfettişler toplantısında 1936'da tutulmuş şu gizli za-bit, dönemin emniyetinin fikirlerini ortaya koyuyordu: "Türkiye'de aydınlar arasında komünizm her zaman var oldu. Biz de bunları izlemiştir. Aydınlar işçi sınıfıyla irtibat kurduklarında tevkifata gidilmiştir. Dava açılmıştır..." diyordu Emniyet Umum Müdürü Şükrü Sökmensüer. Ama içindeki parano-yayı dile getirmeden edemiyordu: "Komünizmi önlemek için her 100 işçiye bir polis lazımdır. Polis kadrosu çok zayıf olduğundan sı-

Ismail Bilen, eşi ve Nâzım Hikmet ile eşi Galina

"Çok önemli gelişme"

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi ve Türkiye Sorumlusu olduğu gerekçesi ile 15 yıl ağır hapis cezasına çarptırılan ve cezasını bitiren Adil Demirci Nokta muhabirinin sorularını yanıtladı.

Nokta: Dava hakkında biraz bilgi verir misiniz?

A. Demirci: İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görülen toplu TKP davasında yargılandım. Hepimiz TKP'ye üye olmakla suçlanıyorduk. Tipik bir 141-142 davasıydı. Ben savunmamda, TKP üyesi olup olmadığım yolundaki bir soruya yanıt vermeyi reddettim.

Nokta: TİP'le birleşildiği ve ye-

ni bir program benimsendiği açıklandı. Bu gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

A. Demirci: Soldaki tartışmalara bakıldığında, en çok yakınılan konunun bölünme olduğu görülür. Oysa TKP-TİP birleşmesi, solda birliğe giden süreçlerin de pekâlâ işletilebileceğini ve sonuç alınabileceğini gösterir bir örnek olması açısından son derece dikkat çekici. Dahası bu birleşme, solda daha ciddi ve toplumsal etki gücü yüksek alternatif politikaların oluşturulması yönünde de önemli bir gelişmedir.

Bence, toplumumuzun her türlü gelişme yolunun önünü açabilmesi için güçlü bir TKP'ye-artık TBKP demek daha doğru-olan gereksinim her zamankinden daha çok.

Nokta: SBKP'nin 27. Kongresi üzerinde ne düşünüyorsunuz?

A. Demirci: Günümüzde insanlık öylesi sorunlarla karşı karşıyadır ki, bunların çözümünde sınıfsal bakış açılarının yanı sıra, ulusal ve evrensel yeni bakış açılarına gerek duyuluyor. Kim ne derse desin, 70 yıldır insanlığın tarihsel gelişmesinin, barış ve ilerlemenin yolu sosyalizm tarafından çiziliyor. 27. Kongre, sosyalizmin bağrında taşıdığı yeni potansiyelleri bir kez daha açığa vurdu. Değişen iç ve dış koşullara göre sosyalizmin kendini yenileyebilecek yeteneğe fazlasıyla sahip olduğunu gösterdi.

nai kalkınmayı durdurmalıyız."

Herkes birbirinin kuyusunu... 51 tevkifatıyla birlikte işlerin rengi değişmişti. TCK'ya külçe gibi oturan 141-142 şaka değil, götürdü mü 15 yılı birden götürüyordu yaşamdan. Sonuç: Partililerin büyük çoğunluğu hapse girmeden ya da girdikten sonra tüfeklerini duvara asıyor, küçük bir kesimi ise yurt dışının yolunu tutuyordu. TKP tarihinin ikinci dönemi başlamıştı. Fikir ayrılıklarının "kan davaları"na dönüştüğü, liderlik kavgasının iyice kızıştığı, herkesin birbirinin kuyusunu kazdığı, yörüngeyi tamamen Sovyetler'den esen rüzgârla saptandığı bir dönemdi bu. Türkiye'yle bağların kopması zaten zayıf olan Parti'yi iyice güçsüz düşürmüştü.

Kâh Zeki Baştımar'ın 280 sayfalık polis ifadesine karşı, Mihri Bel-

Sayılgan: "TKP'de hem kemedimi hem de insanları tanıma fırsatını buldum."

"1936 öncesi davalar kuşkuludur"

Türkiye Komünist Partisi'ne ilişkin bugüne kadar açılmış davalar konusunda Av. Atilla Coşkun Nokta'nın sorularını yanıtladı.

Nokta: Bugüne kadar TKP davalarında hangi yasa maddeleri uygulanmıştır?

Coşkun: 141 ve 142'nci maddelerin kabulünden önce, yasalarımızda sol örgütlenmelere ilişkin doğrudan ve kesin bir hüküm (düzenleme) yoktu. Bu nedenle, gerek TKP, gerekse diğer olaylarda sürekli olarak değişik yasa hükümleri uygulanageldi. 1923 TKP soruşturmasında Hiyanet-i Vatanîye Kanunu, 1925'te 1274 Sayılı Ceza Yasası'nın Devlete Karşı Suçlar Bölümü'nde yer alan 55'inci maddesi ve nihayet 1927 soruşturmasıyla birlikte, 1926 yılında kabul edilmiş olan 765 Sayılı Türk Ceza Yasası'nın devleti silah yolu ile devirmeye ilişkin 171'nci maddesi uygulandı. İtalyan faşizminin icadı 141 ve 142'nci maddelerinin 1936 yılında benimsenmesinden sonra da, maddeler TKP'nin karşısına çıkartıldı.

Nokta: Sayın Coşkun, 141 ve 142'nci maddelerin Türk Ceza Yasası'na dahil edilmesi, 1936 yılından önceki yargılamaları kuşku altında bırakmıyor mu? :

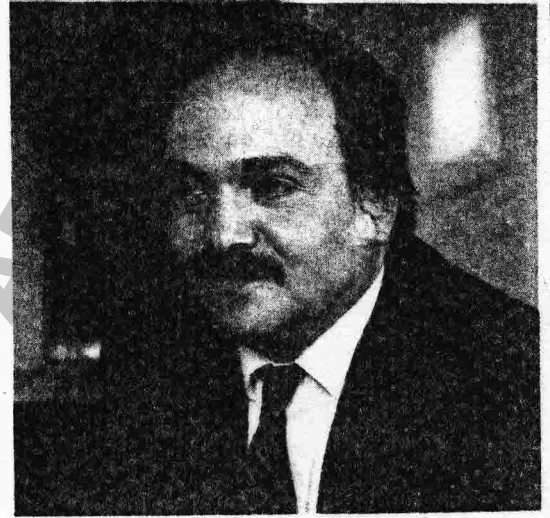
Coşkun: Yasa koyucunun 1936 yılında 141 ve 142'nci maddeleri yasaya dahil etme gereksinimi duyması ve bundan sonra da hep bu maddelerin uygulanması, önceki TKP yargılamalarının "kansuz suç ve ceza olmaz" ilkesine rağmen yapıldığının bir çeşit

kabülü idi. Nitekim, 141 ve 142'nci maddelerin genel gerekçesinde, "...Mevcut ceza hükümlerinin bu hadiseleri daireyi şumülüne almadığı..." belirtilmiştir. Yani, 141 ve 142'nci maddeler, Türk Ceza Yasası ve komünist örgütlenme "hadiseleri"ni kapsamadığı için kabul edilmiştir. İşte bunun içindir ki, komünist örgütlenmelere ilişkin önceki yargılamalar kuşku altında kalmaktadır.

Nokta: TKP soruşturmalarını tarihsel süreç içinde ele aldığımızda görülen ana özellik nedir?

Coşkun: Kuruluşundan bu yana TKP için çeşitli düzeylerde soruşturma ve yargılamalar yapılmıştır. Bu nedenle, sağlıklı bir değerlendirme için, toplu TKP davalarını göz önüne almak gerekiyor. Böylesi bir değerlendirmenin gösterdiği gerçek şu: Ülkemizde genel olarak sol örgütlere ama özellikle TKP'ye yönelik soruşturma ve kovuşturmalar hukuksal nedenlerin gereği olmamıştır. Bu gibi soruşturmalar, daha çok politik saiklerle ve politik bir karar sonucu yapılagelmiştir. Soruşturmalar sırasında, iktidara egemen politik güçlerce örgütlendirilen propaganda kampanyaları bu gerçeğin belirtisidir. Bilindiği gibi, TKP'ye ilişkin her soruşturma basın ve resmi açıklamalar ile kamuoyuna adeta bir kampanya havası içinde abartılı olarak verilmeye çalışılmıştır. Bu kampanyalarda, TKP, yaşanan bunalımların "baş sorumlusu" ilan edilmesi ve ezilmesi gereken "illegal odak" olarak gösterilmiştir. Öte yandan, toplu TKP soruşturmalarının

önemli politik oluşumların gerçekleştiği dönemlerde yapılmış olması da bu gerçeği doğrulamaktadır. Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası davasının Çerkez Ethem ve yeşilordu eylemlerinin, yapıldığı 1925 toplu TKP davasının Şeyh Said İsyanı ve "Terakki Perver Muhalefet" in, gerçekleştiği 1929 ve 32 davalarının dünya ekonomik krizine ve nihayet, 1952-53

toplulu TKP davasının ise, Türkiye'nin NATO'ya girmesi ve Kore Savaşı'na katılması dönemlerine rastlaması bu gerçeği göstermektedir. Bu özellik, 12 Eylül TKP davaları açısından, üstelik daha net olarak yaşanmıştır. Tüm bunların arkasından sonuç olarak belirtmek istiyorum ki, her ne nedenle açılmış olursa olsun, TKP ve benzeri davalar Türk demokrasinin ayıbıdır. Bu gibi davalar demokratik olmayan rejimlerde görülmektedir.

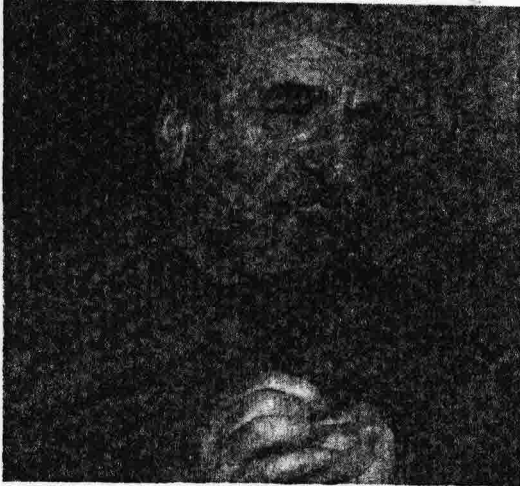
li'nin yakalanan mektupları gündeme getirilip bölünmeye kadar giden bir suçlama kampanyası başlatılıyor, kâh Yakup Demir'in ölümü üzerine binbir türlü spekülasyon yapılıyordu. İsmail Bilen mi? "Biz onu iyi biliriz" diyordu bazı eski TKP'liler. "Rusya'da bulunan TKP'liler onu iyi tanırlardı. Hatta bir rivayete göre Baytar Salih'i ispiyonlayıp Sibiryaya ölüme gönderen de Laz İsmail'di." Bu arada Laz İsmail'in Şefik Hüsnü aleyhine açtığı karalama kampanyası kâfaları iyice karıştırıyordu. Bu keş-

kemeş 1980'lere kadar böylece sürüp gidecekti. Bu öyle bir karmaşaydı ki, bazen tasfiyeler bir gecede yön değiştiriyordu. İşçinin Sesi grubunun lideri R. Yörükoğlu, 1979 yılında kendi yaşadıkları garip bir tasfiyeyi Mustafa Erdenol'la Nokta için yaptığı söyleşide şöyle aktarıyordu: "Merkez Komitesi'nin bir toplantısı yapılıyor, bu toplantıda Bilen Yoldaş ve öteki MK çoğunluğu Parti içindeki azılı ve ezeli 'sağ'ları, yani resmilerin şimdiki yöneticilerini MK'dan tasfiye kararı alıyorlar. Ertesi sabah Bilen

Yoldaş, 'Hayır' diyor. 'Bu yoldaşları değil, V. Dursun'u MK'dan çıkaracağız! Demek ki o gece bir şeyler oluyor. Parti içinde 'sağ'ı tasfiye kararı alınıyor, ertesi sabah 'sol' kanat tasfiye ediliyor. Bilen'in tutumunun bir gecede 180 derece değişmesinin nedeni ancak Sovyetler'den gelen dayatmayla açıklanabilir." İşçinin Sesi grubuyla TKP arasındaki kavgalar büyür ve İngiliz mahkemelerine konu olurken 80'li yıllara gelinmişti. TKP, tarihindeki en büyük atılımı 78-79 yıllarında gerçekleştiriyor, bu yıllar-

da kitle örgütlerinde önemli etkinlik sağlıyordu. Ama bu etkinlik de 12 Eylül'le birlikte yok olup gidecekti.

TKP efsanesini kim yarattı? Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca, TKP'den yargılananların toplam sayısının 1562, hüküm giyenlerinse 722 olduğunu ortaya koyuyordu adalet istatistikleri. Attila İlhan'a göre, devlet en büyük TKP tevkifatında bile 200 kişiden fazla adam bulamamıştı toplayacak. Eski sendikacı, TİP Başkanı Şaban Yıldız, "1919'dan beri TKP güçsüzdür. Hem Müslüman bir ülkede yaşayacaksın, hem de komünistler güçlü olacak, mümkün mü? Allah'ın gücü daha ağır basıyor!" diyordu. Çok kaba gözlemler bile Türkiye'nin en eski siyasi partisi

Şaban Yıldız: "1919-51 döneminde TKP'nin güçlü olabilmesi için gerekli koşullar yoktu"

olan TKP'nin, yaşatları kimi yerde iktidar olur, kimi ülkelerde güçlü muhalefetler oluştururken sembolik bir gücün ötesine geçemediğini ortaya koyuyordu.

Peki neden ve nasıl yaratılmıştı bu TKP heyulası? Aslında tek parti döneminden bu yana, hep hükümetler yaratmış, partililerin de hoşuna gitmişti bu efsane. Hükümetler açısından güç dönemlerde zaaf anlarında hedef gösterilecek bir günah keçisine ihtiyaç vardı. "Kuzeyden gelen tehlike" büyütüldükçe büyüyen TKP, sonunda bir efsane olup çıkmıştı. Bu efsanenin yıkılıp TKP'nin gerçek boyutlarına ulaşması ise ancak radyoda bir ses olmaktan çıkıp, etiyile canıyla halkın karşısına çıkmasıyla mümkün olabilecekti.

Ali BORATAV, Gülay GÖKTÜRK

SÖYLEŞİ / ATILTA İLHAN

"Karanlıkta körebe"

"... 1919 baharı olmalı, adı bahar, ortalık kış kıyamet, arasıra hırçın tipiler ki adama göz açtırmaz. O sabah, fırının önünde çift atlı bir kızak durdu, buhar tüttüyor; üç kişi, tepeden ayağa kara bulanmış, indiler; 'Oflu' Maksud'u o dakika tanıdım; öteki ikisini tanımıyorum, o tanıttı: Mustafa Suphi ile 'Sarı' Mustafa; üçü Uralsk'ta sürgün arkadaşymışlar, ihtilali müteakip MÜSKOM bunları buluyor; Sultan Galiyef'le Nur Vahidof, Mustafa Suphi'yi himayesine almış, Moskova'da büro açmışlar, Temmuz'da içtima, maksat fırka'nın Kurucu Komütasını ve Programını ihzar etmek..."

Attila İlhan'ın son romanı "O Karanlıkta Biz" in baş kahramanı Ahmet Ziya Bey, TKP'nin kuruluş günlerini böyle hatırlar. Şu anda basımı süren ve önümüzdeki günlerde piyasaya çıkacak olan romanın TKP tarihi ile ilgili bilinmedik birçok noktayı aydınlatacağını ve "gürültü koparacağını" söyleyen Attila İlhan, kitapla ilgili olarak Nokta'nın sorularını yanıtladı.

Nokta: Romanınızın adı, "O Karanlıkta Biz." Buradan, sizin de ömrü boyunca karanlıkta kalan bu hareket içinde yer aldığınız, çalışmalar katıldığınız sonucunu çıkarabilir miyiz?

İlhan: Tabii. Ben, 1941'den 52'ye kadar bu hareketin içinde yer aldım. En büyük şansım da, hareketin kurucuları sayılabilecek eski partililerle tanışmak fırsatını bulmamdı. Çalışmalarına İzmir'de başladım. İstanbul'da Türkiye Sosyalist Partisi'nde particiliğim de vardı. Fransa'da ileri Jön Türkler hareketine katıldım. Nâzım Hikmet'i Kurtarma Komitesi'nde çalıştım. Sonra 50 başlarında ciddi ihtilaflara düştüm. Stalincilikle, büyük devlet şovenizmiyle uzlaşmam söz konusu değildi. Ancak ondan sonraki yıllarda ve şu anda da Marksist hareketin faal unsurların-

dan biri olarak kaldım.

Nokta: Kitap nasıl ortaya çıktı? Yalnızca sizin anılarınıza mı dayanıyor, yoksa başka kaynaklar kullandınız mı?

İlhan: Bu kitap, "Aynan İçindekiler" adlı politik romanımın zimin son halkası. Bu dizide ben Türkiye'de askerlerin, aydınların komprador burjuvazinin Meşrutiyet devriminden 27 Mayıs'a kadarki dönemde oynadıkları rolü anlamaya çalışıyorum. Bu roman, 41 - 42 yıllarını kapsıyor. Amacı dönüştürme 1919'lara, partinin kuruluş günlerine kadar gidiyor. İmana malzeme toplarken, ke anılarımdan, incelediğim çok sayıda belgeden yararlandım. Ayrıca önemli kaynaklarımdan biri de Mustafa'nın (Börklüce) anlattığıydı. Sarı Mustafa'yla Türk Sosyalist Partisi'nde birlikte çalışmıştık. Hafızasına ve zekâsına vindiği birkaç kişiye ve bu arada bana ve İbrahim Topçuoğlu'na anılarını aktarmıştır. Daha sonra rahim Topçuoğlu'nun yazdığı okuduğumda, benim hafızamdakiyle tam bir çakışma gördüm. İmana koymayı düşündüğüm bir isim vardı: Bunlardan biri "Karanlıkta Körebe" idi. Çünkü bu TKP'nin tarihi karanlıkta bir körebe gibidir. Hem ortalık karanlık hem de oynayanların gözü bağlı. Gerçeğin tümünü hiçbir zaman remezler, hep küçük parçaları rür ve el yordamı ile hareket ettirirler. Koymayı düşündüğüm bir başka isim ise, "TKP'nin Gizli Tarihi" idi. Bence TKP'nin resmi tahrifatlarla, bilinmezliklerle doludur. Gizli tartışmalar, hesaplaşmalar hiçbir zaman yansımamıştı.

Nokta: Bize biraz ipuçları verir misiniz romanda işlenen bu gizli körebe hakkında?

İlhan: Mesela, resmi TKP tarihinin Sultan Galiyef ve arkadaşları tarafından örgütlendiğini söylemez. Mustafa Suphi'nin Sultan Galiyef tarafından Türk esirleri arasında bulunup çıkarıldığını, Galiyef'in çırağı olduğunu yazmaz. TKP'nin ilk önemli kişilerinin 1 Ocak aydınları olduğu söylen-

Aslında bu hareket başlangıçta Turancı sosyalist hareket olarak ortaya çıkmıştır. Kafadaki proje, Azerbeycan, Kazan, Kırım ve Buhara hanlıklarını içeren bir Turan Sosyalist Cumhuriyeti kurulmasıdır. Yani TKP'nin kökeni Galiyef'tir. Sultan Galiyef bu fikirleri yüzünden Stalin'le ihtilafa düşmüş, mahkeme edilmiş ve mahkûm olmuştur. Mustafa Suphi'nin kaçıışı da bununla ilgilidir.

Nokta: Nasıl bir ilgi? Mustafa Suphi Kurtuluş Savaşı'na katılmak için gelmiyor mu?

İlhan: Evet ama, Galiyef ve arkadaşlarının tasfiye edilmesinin de büyük rolü oluyor. En büyük destekçilerinin, arkasını dayadığı temel güçlerin tasfiyesi durumunu çok zayıflatıyor. Sonra Mustafa Suphi'nin öldürülmesi de oldukça bilinmeyen bir konudur. Mustafa Suphi, Bakü Kongresi'nde Enver Paşa'nın hakim olmasını önleyen kişidir. Mustafa Kemal'le çeşitli yazışmaları vardır. Mustafa Kemal onu Türkiye'ye çağırır, "Buyrun, Meclis'te yeriniz hazır" demiştir. Öldürülmesi tamamen İttihatçıların

işidir.

Nokta: 51 öncesi TKP'de temel olarak iki çizgi olduğunuzu söylüyorsunuz. Bunları tanımlar mısınız?

İlhan: TKP'nin içinde iki akım var oldu. Birincisi Sultan Galiyef tarafından işaret verilen Turancı Sosyalist eğilim, ikincisi Avrupa kanadının geliştirdiği spartakist-kozmopolit kanat. Aslında Mustafa Suphi'nin tabii halefi Şevket Süreyya idi. Fakat Ruslar ihanet etti. Şevket Süreyya'nın Galiyefçi komünistlerle teması var. Bu temasta olduklarından biri durumu Ruslara bildiriyor. Bunun üzerine Şevket Süreyya hareketi bırakıyor ve kadrosu sallanıyor. Daha sonraları Şefik Hüsnü eski kadronun Enternasyonal'den aldıkları tahsisatı kesti-riyor. Ve partiye Şefik Hüsnü hakim oluyor. Tabii, Enternasyonal'in başında Zinoviev, Radek ve Kamanev gibi Yahudiler'in olması da kendisi de Selanikli olan Şefik Hüsnü'nün hakimiyetini pekiştiriyor. Ama daha sonraki yıllarda Stalin; Enternasyonal'in başındaki bu kişileri "temizleyince", Şefik Hüsnü de paniğe kapılıyor.

Nokta: Nereden anlıyorsunuz bu paniği?

İlhan: Şöyle, o sıralar Şefik Hüsnü Paris'te. Stalin, Komüntern'in Batı Avrupa Örgütü'nün bütün üyelerini Moskova'ya çağırıyor. İki kişi gitmiyor Moskova'ya. Tito ve Şefik Hüsnü. Şefik Hüsnü, 1941 yılında yurda dönmek için İnönü'ye başvuruyor. Birinci başvurusu reddediliyor. İkinci başvuruda kardeşi Semyettin Bey aracılık ediyor. Bu kez kabul ediyor. Ve Şefik Hüsnü, daha önce el konan bütün rüt-beleri, nişanları geri verilerek, Sivas'a askeri doktor olarak tayin ediliyor. Düşünün, o sırada Nâzım hapiste, Hikmet Kıvılcımlı hapiste... Şefik Hüsnü, yıllar sonra İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda, Reşat Fuat vasıtasıyla tekrar faaliyete girişiyor.

Nokta: Bir de Nâzım Hikmet'in partiden ihracı olayı var. Bu nedir?

İlhan: Nâzım da partinin Galiyefçi kanadındandı. Ben Fransa'ya Nâzım Hikmet'i Kurtarma Kampanyası için çalışmaya gittiğim zaman garip bir durumla karşılaştım. Komite Fransız Komünist Partisine gitti, kampanyamıza destek olun diye. "Biz bu adama destek vermeyiz. Enternasyonal'den bildirdiler, Troçkistmiş" cevabıyla karşılaştı. Nâzım 1930 sonlarında Şefik Hüsnü tarafından "Troçkisttir" diye partiden çıkarılıyor, Şefik Hüsnü o yıllarda Enternasyonal'in dergilerine kod ismiyle Nâzım Hikmet aleyhine yazılar yazıyor, polis-tir diyor. Zaten bu raporlar yüzünden, Nâzım Rusya'ya kaçarken kaygılar içindeydi. Başına ne geleceğini tam olarak bilmiyordu.

Nokta: 67 yıllık bir geçmişi olan bu partinin Türkiye'deki gücü konusunda neler söyleyebilirsiniz?

İlhan: Aslına bakılırsa, TKP, çaresiz, zavallı bir örgüttür. TKP ef-sanesini, TKP heyûlasını devlet yaratmıştır büyük ölçüde. Tabii, bazı TKP'ilerin de işine gelmiştir bu. Devlet, en büyük TKP tevkifatında, 1951'de, toplayacak 200 kişi ancak bulabilmiştir. Bunlar bir grup aydın olarak kalmışlar, işçilerle, başka sınıflarla bağlar kuramamışlardır. İşçi tabanı denilen, İstanbul'daki tütüncülerdir işte. Yıllar yılı böyle tecrit edilmiş vaziyette kalmak sonucu, gizlilik merakı, polis fobisi geliştirmiş tabii. Ama buna rağmen içlerinden epey polis çıkmıştır ●

HAFTALIK SIYASI AKTÜALITE DERGİSİ

AKİS

İstanbul'da
Kıyım

İŞTİRMA

Yurtdışındaki TKP'nin Genel Sekreteri Haydar Kutlu anlattı:

“Keskinliklerden sıyrılmaya, gerçekçi çizgileri bulmaya çalışıyoruz...”

- *“Ama Özal şunu çok iyi biliyor: Türkiye nereye gidiyor, ne istiyor Türkiye? Daha önce de söyledim, temel sorun demokrasi. Halk da bunu istiyor. Huzur derken, güven derken, istikrar derken, temelde demokrasi isteğini belirtmiş oluyor.”*
- *“Kuşkusuz son birimine kadar birlik diye düşünmemek gerekir. Yani idealize etmemek gerekiyor. Fakat önemli ölçüde sol çevre, birliğe yaklaşıacaktır.”*

TIP Genel Başkanı Behice Boran, TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu'yla Brüksel'de bir basın toplantısı düzenliyorlar ve iki partinin birleştiğini açıklıyorlardı. 7 Ekim günü düzenlenen basın toplantısıyla, yeniden ortaya çıkan TKP, bundan sonra Türkiye Birleşik Komünist Partisi adıyla bilinecek, onur başkanlığına Behice Boran, Genel Sekreterliği'ne ise, Haydar Kutlu getirilecekti. İki parti en geç 1988 yılı sonuna kadar kongrelerini yapacak, kesin birleşmeyi hayata geçireceklerdi. Ne var ki, Brüksel'de yapılan açıklamadan dört gün sonra, yılların “eski fişeği” Behice Boran'ın kalbi duruverecek ve bu tarihi olayı yaşaması mümkün olmayacaktı. Evet, bu dünyadan bir Behice Boran, günahlarını sevaplarını arkada bırakıp, geçip gidecekti.

Ya Haydar Kutlu ne yapacaktı? Kimdi bu Haydar Kutlu? Türkiye'nin gündeminde yoğun olarak tartışılan seçimler konusunda, solun birliği ve PKK konusunda ne düşünüyordu? AKİS adına arkadaşımız Halit Ayaroglu, Haydar Kutlu'yla görüştü:

AKİS: TKP, sizin Genel Sekreter

seçilmenizden sonra, 67 yıl sonra, kendisini “legale” mi çıkardı? Bu gelişmeyi Gorbacov'un “Glasnost” politikasına bağlamak mümkün mü? Bunu nasıl açıklarsınız?

KUTLU: Her komünist partisi kuşkusuz legal olmak ister. Çünkü halka, milyonlara kendi sesini, görüşlerini, çözümlerini doğrudan en özgür bir şekilde iletmek ister. Şimdi hem parti açısından, hem de ülkedeki gelişmeler açısından daha açık konuşmanın koşulları oluşuyor. Türkiye'de, artık öyle sanıyorum ki, kamuoyunun önemli bir kesimi demokrasi açısından komünist partisinin yasaklı oluşunu benimsemiyor. Bunun pek çok işaretlerini görüyoruz. Örneğin, son zamanlarda işadamları arasında yapılan bir anket de bunu kanıtıyor. Yani, Türkiye değişiyor. Biz bu değişmeyi, halkımızın isteklerini, aydınların düşüncelerini daha iyi anlamak için çaba harcıyoruz. Değişen dünya koşullarını daha iyi anlamak için çaba harcıyoruz. Halkın sorunlarının çözümünün daha realist çözümünü bulmak için çaba harcıyoruz. Elbette bu çabalarımız aynı zamanda bizim de kendimizi halka,

kamuoyuna, aydınlara daha iyi anlatabilmemize imkân sağlıyor. Sanıyorum legale çıkmamızın nedeni budur.

AKİS: Haydar Bey, hemen güncel bir konuya değinmek istiyorum. Biliyorsunuz, önümüzdeki 1 Kasım'da —şayet gerçekleşirse— genel seçimler var. Türkiye'de solun bir kesimi boykot çağrısında bulundu. Siz daha önce yaptığınız bir açıklamada, “Programında asgari demokratik müşterekler” olan partilerin desteklenmesini istediniz. Diyelim ki, bugünkü demokratikleşme süreci içinde DYP'nin de benzeri istemleri var. Yani sizin yandaşlarınız bu partiye de oy verebilir mi? Ya da sizin görüşlerinizi savunan kişileri oy kullanmada serbest mi bıraktınız?

KUTLU: Serbest bırakmadık. Bu anti-demokratik seçim yasasında yapılacak olan tek tutumu, tek politikayı açıkladık. Bu Özal hükümetini geriletebilmek için, nereden demokratik bir partinin şansı varsa orada o şansın kullanılması ve bu partinin desteklenmesi söz konusu. Bu nedenle, belki serbestlik şu anlamda geçerli: bu seçim yasasına göre ayrılan bölgeler içerisindeki durumu saptamak açısından parti üyelerimiz serbest. Fakat onun ötesinde politikamız çok açık. Sorun, en ufak bir oyun bile boşa gitmesi. Ve parlamentoya demokrasi-nin sesini duyuracak milletvekillerinin girmesi. Bize göre bu seçim yasası çerçevesi içerisinde, parlamento içerisinde muhalefetin sayısından çok niteliği önemli. Parlamentoda ne kadar çok demokrasi isteği yükselbilirse o ölçüde demokrasi mücadelesi güçlenecektir. Yalnızca 1 Kasım seçimlerini düşünmemek gerekiyor. 1 Kasım seçimlerinin sonuçlarıyla ne demokrasi kazanılacak, ne de çok uzaklara gidecek. Ama, 1 Kasım seçimleri için, eğer yapılırsa, önerdiğimiz

Haydar Kutlu ve Behice Boran birleşme kararını açıklıyor
Hedef legal bir parti

muhalefet partileri arasında bir işbirliği, seçim ittifakı gerçekleştirmektir. Bunun gelecekte demokratik güçle-

"Türkiye'de artık öyle sanıyorum ki kamuoyunun önemli bir kesimi demokrasi açısından komünisi partisinin yasaklı oluşunu benimsemiyor. Örneğin son zamanlarda işadamları arasında yapılan bir anket de bunu kanıtıyor. Yani Türkiye değişiyor..."

rin birliği açısından ve demokrasiyi kazanmak açısından önemli sonuçları olacaktır. Boykot sorununa gelince... Boykot tutulacak tek doğru yoldu bu durumda. Ancak bizim boykot çağrısı yapmamızın bir anlamı yok. Demin açıkladığım gibi demokratik muhalefetin ve bütün demokrasi güçlerinin, sol da içerisinde, demokrasiyi kazanabilmek için bir işbirliği içerisine girebilmeliydi. Ama bilindiği gibi boykot gerçekleşmedi.

AKİS: Boykot çağrısı yapan solun bir kesimi. Bunlar aynı zamanda

bağımsız adaylar çıkaracaklarını, ancak oy kullanmayacaklarını söylüyorlar. Bu yöntemi doğru buluyor musunuz?

KUTLU: Demokratik isteklerin duyurulabilmesi için bağımsız adayların çıkarılması mümkündür. Ve bu yapıldı. Biz vargücümüzle bu adayların seçim kampanyalarını destekleyeceğiz. Elbette demokrasi konusunda mücadele eden bu istekleri yükselten adaylar söz konusu. Fakat oy konusunda ise durum farklı. Bize göre bu seçim yasasıyla adayların kazanma şansı yok. Bazıları bunu açıkladı da... Biz bağımsız adaylara oy vermeye çağırıyoruz. Fakat biz onların seçim kampanyalarını tüm olanaklarımızla destekleyeceğiz.

AKİS: Partiniz seçimlere girmediğine göre, SHP veya DSP'ye oy verip bu partileri güçlendirmek daha doğru olmaz mı?

KUTLU: Biz başından beri, yani 12 Eylül'den beri bir görüşü, bir politikayı ısrarla savunduk ve bugün bunun doğru olduğu çıkıyor. Türkiye 12 Eylül'den sonra çok derin sorunlarla karşı karşıyadır. Tek bir politik parti bu sorunların üstesinden gelemez. Ne demokrasinin kazanılmasında tek bir parti sonuç alabilir, ne de ülkenin ekonomik, politik-sosyal sorunlarının çözümünde... Bu nedenle biz başından

beri bu rejime karşı olanların, demokrasi isteyenlerin, işbirliğini savunduk. Kuşkusuz ki, görüşleri açısından baktığımızda biz DSP'yi, SHP'yi kendimize daha yakın bir parti olarak görüyoruz. Ama sorun tek başına görüşleri değil. Önemli olan bu görüşleri nasıl yaşama geçireceği. Demokrasiyi nasıl getireceği... Ve en önemlisi demokrasi nasıl korunacak? Temel bir sorun askersel müdahalelerin bundan böyle olmaması. Demokrasinin kesilmesinin önüne nasıl geçilecek? Tek başına hiçbir parti bunu sağlayamaz. Bu nedenle biz demokratik muhalefetin işbirliği yapmasını hep söyledik. Son referandum ve bu seçimler bunu çıplak bir şekilde kanıtladı.

SOLDA BİRLİK OLUR MU?

A KİS: Haydar Bey, bu söylediklerinizi Türkiye'de yaşama geçirmek mümkün mü? Biliyorsunuz 12 Eylül öncesi Türkiye solu kan davasına dönüşmüştü... Bu ayrılıkların çoğu eskisi gibi sürüyor. Her grup kendi yayın organını çıkarmaya başladı. Buna rağmen solda birlik sağlanır mı?

KUTLU: Kuşkusuz son birimine kadar birlik diye düşünmemek gerekir. Yani idealize etmemek gerekiyor. Fakat önemli ölçüde sol çevre,

Haydar Kutlu (Nabl Yağcı) Halit Ayaroğlu'na anlatıyor
TKP'de de "açılma" politikası...

birliğe yaklaşacaktır. Şu söylediğiniz doğru: Bugün 12 Eylül öncesine benzer bir görüntü var. Pek çok dergi gene çıkıyor. Fakat dikkatle izlenirse bu dergilerde Türkiye'nin sorunlarına eskiden farklı olarak daha gerçekçi yaklaşma eğilimlerini gösteren ipuçları var. Temel sorun da burada. Solun bölünmüşlüğü'nün temel nedeni Türkiye'nin sorunlarına somut bir politika üretmemektir. Elbette o zaman ayaklarımız yerden kesiliyordu. İçe dönüyorduk. İç kavgalar ve bölünmeler oluyordu. Ama eğer gerçekçi bakabilirsek sorunlara o durumda birleşmeler daha hızlı ve daha sağlam olacaktır. Bu yönde biz kendimiz sorumluluk üstlendik, her şeyden önce sol arasında birbirini anlamama ve düşmanca davranma yönündeki ilişkilerin ortadan kaldırılması gerektiğini düşünüyoruz. Sorun bir yanı ile karmaşık ama, bir yanı ile basit. Bir araya gelebilmeliyiz. Karşı karşıya oturabilmeliyiz. Uygarca konuşabilmeliyiz ve tartışabilmeliyiz. Bunu gerçekleştirebildiğimiz her yerde, biz, eskisinden çok daha ileri noktalarda yakınlıklar oluşturduk. Solun birliğinin kolay olduğunu söylemiyorum. İki partinin birliği esinlendirici olacak sanıyorum.

AKİS: Efendim, eskiden solun bir kesimi bir başka kesime, "Mao'cu Bozkurtlar", bir başka kesimde onlara "Moskovacılar" diye sataşıyordu. Şimdi siz geniş bir birlik savunuyorsunuz. Bu kesimlerle de işbirliği yapar mısınız?

KUTLU: Biz bir liste çıkarmıyoruz. Yani şu güçlerle yaparız, bu güçlerle yapmayız diye... Önemli olan

birlik için karşılıklı çaba harcamak. Ama her şeyden önce bu birlikçi tutumu bizim kendimizin göstermesidir. Geçmişte biz kendimiz yanlış yapmadık demiyoruz. Biz de sizin biraz önce söylediğiniz nitelermeleri pek çok parti için yaptık. Ama biz şimdi artık yapmıyoruz. Bu noktadan sıyrıldık. Bu nedenle sanıyorum ki, diğer örgütler de bu noktadan sıyrılacak. Burada temel sorun hiçbir tarafın tekelcilik iddiasıyla ortaya çıkmamasıdır. Yani, gerçeği yalnız biz biliyoruz, gerçek bizim tekelimizdedir, işçi sınıfı yalnız bizim tekelimizde... Hatta Sovyetler'le dostluk bizim tekelimizde, bilim bizim tekelimizde vs. bunu demiyoruz. Sol üzerinde tekelci anlamda hegemonya kurmak yaklaşımında olmamak gerekiyor. Bunların sağlandığı yerde, sol içerisinde uygun bir psikolojik ortamın yaratılacağına inanıyorum.

"Türkiye 12 Eylül'den sonra çok derin sorunlarla karşı karşıyadır. Tek bir politik parti bu sorunların üstesinden gelemez. Bu nedenle biz başından beri demokrasi isteyenlerin işbirliğini savınduk..."

ÖZAL, DEĞİŞİK BİR POLİTİKACI

A **KİS:** Konuyu biraz değiştirelim. Başbakan Özal, bir süre önce bir gazetenin manşetten verdiği habere göre, Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Zülfü Livaneli gibi sanatçıları

"Kültür Büyükelçisi" yapacağını açıkladı. Ne diyorsunuz, olur mu böyle bir şey?

KUTLU: Özal kuşkusuz değişik bir politika izliyor, bunu kabul etmek lazım. Tek yönlü değerlendirmek lazım. Ama Özal şunu çok iyi biliyor: Türkiye nereye gidiyor, ne istiyor Türkiye? Daha önce de söyledim, temel sorun demokrasi. Halk da bunu istiyor. Huzur derken, güven derken, istikrar derken, temelde demokrasi isteğini belirtmiş oluyor. Özal'ın bu durumu görmemiş, anlayamamış olması mümkün değil. Bu nedenle de sola, demokratlara sempati gösteriyor.

"Ama Özal şunu çok iyi biliyor: Türkiye nereye gidiyor, ne istiyor Türkiye? Daha önce de söyledim, temel sorun demokrasi. Halk da bunu istiyor. Huzur derken, güven derken, istikrar derken, temelde demokrasi isteğini belirtmiş oluyor..."

Amacı biriken demokratik muhalefeti nötralize etmek. Bu basıncı zayıflatmak. Fakat hiçbir konuda önyargılı değiliz. Eğer bu sözünü ettiğiniz kişilere görevler verilir, onlar da kabul ederlerse, durumdan faydalanılabilir. Kimi değişiklikler olacaktır. Türkiye artık böyle gidemez. Bu raylarda, bu lokomotif, bu eski raylar üzerinde gidemez. Giderse devrilecektir. Burada temel sorun, demokrasidir. Demokrasi içinse, tüm kurum ve kuralların işlerlilik kazanması gerekiyor. Aydınlar üzerindeki baskıların kalkması gerekiyor. En azından bu tutumları görebiliyoruz. Kalktı demiyorum. Ama bu gereksinimi duyuyorlar. Komünist Partisi üzerindeki yasaklar kalkmalıdır. Bütün bunlar artık ertelenemez. Konular artık masanın üzerindedir, gündemdedir ve çözüm bekliyor. Özal bu sorunlara, demogojik şekilde, bazı çözümler öneriyor. İşin özüne inmiyor. Genel af deniliyor, genel af için imza toplayan gençler tutuklanıyor. Özal belki de, diyecek ki yarın: "Yurtdışındaki politik göçmenler dönsün". Bunu Adnan Kahveci söyledi. Bir bakıma bu bir pişmanlık davetidir. Temel mesele şu: Komünistler bir suç işlemediler. TKP'nin

davaları da, diğerleri de bunu gösteriyor. İnsanlar yalnızca komünist oldukları için yargılandı. Eğer bu böyle devam ederse, dış karşı yapılan bütün demokrasi gösterileri sonuçsuz kalacaktır ve ne kendileri ne de Türkiye adına bir yarar sağlamayacaktır. Artık düşünce suçunun olamayacağını Türkiye kabul etmeli ve tüm dünyanın alay konusu olmaktan kurtulmalıdır.

PKK EYLEMLERİ ÇÖZÜM DEĞİL

A KİS: PKK konusunda ne düşünüyorsunuz? Bildiğim kadarıyla siz eski deyimle Misak-ı Milliye'yi savunuyorsunuz.

KUTLU: Eğer bir yerde haksız baskılar varsa ona karşı tepkinin şu veya bu biçimde olmasını tartışabilirsiniz ama, tepkinin olmasını da doğal karşılamamız gerekir. Kürt sorunu başından beri Türkiye'de, örneğin bir komünizm meselesi gibi, umacı olarak ele alındı ve öyle yaklaşıldı. Adı konmadı bir defa bu halkın. Baskı uygulandı ve bugün de uygulanıyor. Askeri operasyonlar uygulanıyor ve elbette buna karşı bir tepki var. Biz, bugün bu tepkinin PKK'nin eylemleri tarzında bir çözümle yanıt bulabileceğini düşünmüyoruz. Yani bu halk tepki gösteriyor burada. Ama bu eylemlerle bu tepkiye yanıt verilemez. Ve çözüm de gelmez.

AKİS: Haydar Bey, diyelim ki sizin partiniz Türkiye'de iktidara geldi. Amacınız, hedefiniz nedir?

KUTLU: Açık bir şekilde biz sosyalizmi kurmayı hedefleyeceğiz. Önemli olan nokta şu: Sosyalizmi biz demokratik yoldan ve demokrasi mücadelesi içerisinde kuracağız. Bu bize göre bir seçenek değil, aynı zamanda günümüzün koşullarında sosyalizme gitmenin tek yoludur. Yani halkın çoğunluğu sosyalizmi seçecek duruma gelmemiş ise, bu durumda sosyalizmi kurmak mümkün değil. Bu değişen dünya koşullarının bir sonucudur. Farklı politik eğilimlerin bir sosyalist sistem içinde olabileceğini de söylüyoruz. Çoğulcu bir anlayış getiriyoruz sosyalizmde. Yani çok parti olabilir diyoruz.

AKİS: Sosyalizmde çok parti olabilir, diyorsunuz. Doğu ülkelerinde buna benzer bir olay yok. Biraz şaşırıdım...

KUTLU: Koşullar değişik, şaşıracak bir şey yok. Örneğin Sovyetler Birliği'ndeki tarihsel koşullar bugün yok. Bugün dünyamızda karşılıklı bağımlılık söz konusu. Sosyalist ülkeler, kapitalist ülkeler, birbirlerini görmemezlikten gelerek, ne ekonomik,

ne sosyal ne de politik yönde ilerleyemezler. Bu geçmişte böyle değildi. Bugün değişik bir durum söz konusu. Bu nedenle 30-40 yıl öncesi sosyalizme geçiş modellerini görmemek lazım. Çözümü günümüzde aramak lazım. Bu bir arayıştır. Biz böyle olabilir diyoruz. Bakalım tarih ne gösterecektir? Bugün sokaktaki insan silahın her türüne karşı çıkıyor. Bir savaşın haklı olup olmadığı meselesini tartışmıyor. Reddediyor savaş. Ve üstelik dünya öyle bir dengeye geldi ki, bir nükleer savaş insanlığı toptan yok edecektir. Bu durumda sosyalizme nasıl gideceğimizi yeniden düşünmemiz gayet doğaldır.

"Bugün Türkiye'nin NATO içinde yapacağı şeyler vardır. Öte yandan bugün NATO'dan çıkılmı demek yalnız sözde bir keskinlik olurdu. Bugünkü dünya koşullarında Türkiye'nin NATO'dan çıkmasının koşulları yoktur..."

NATO İÇERİSİNDE ULUSAL EGEMENLİK

A KİS: Haydar Bey, siz daha önce bir açıklamamızda, 'NATO içerisinde kalabiliriz' demiştiniz...

KUTLU: Ben bunu bir sözcük olarak düzeltmiştim. Biz NATO'da kalam, demedim. Ama NATO içerisindeyken bile, Türkiye'nin ulusal egemenlik haklarını koruyabileceği, kişilikli bir rol oynayabileceğini söyledim. Yani NATO içinde olmanın, Türkiye halkının çıkarına olduğu çıkartılmamalı bundan. Daha önce de söyledim. Türkiye halkının başına ne gelmişse Amerika'ya ve NATO'ya bağlı olmaktan gelmiştir. Ama bugün aktüel bir durumdan hareket edelim: Çifte sıfır bildiğimiz çözümü yolundaki gelişmeden, Sovyetler Birliği ile Amerika arasında, orta menzilli roketlerin sınırlandırılması konusunda... Şimdi bu konu NATO içerisinde, herkesin konumunu ciddi olarak yeniden gözden geçirmeyi gündeme getirdi. Ciddi tartışmalar var. Büyük ülkelerin tutumlarıyla küçük ülkelerin tutumları birbirlerinden çok farklı. Türkiye de şimdi bu durumda kendi yerini gözden geçirebilir. Yalnız Reagan'ın, yani

"Şahinlerin" politikasını uygulamaktan, NATO içerisinde bu politikanın yandaşı olmaktan çıkabilir. Ancak NATO içerisinde bağlantısızlar hareketinin savunduğu bir politikayı savunabilir, dış politikada. Bugün Türkiye'nin NATO içerisinde yapacağı şeyler vardır. Öte yandan bugün NATO'dan çıkılmı, demek yalnız sözde bir keskinlik olurdu. Biz, programımızda da sözde kalan keskinliklerden sıyrılıyoruz ve gerçekçi çizgileri seçmeye çalışıyoruz. Bugünkü dünya koşullarında Türkiye'nin NATO'dan çıkmasının olanakları yoktur. Öte yandan daha yapıcı bir şey söylüyoruz: Hem NATO'nun, hem Varşova Paktı'nın karşılıklı güç indirimi yoluyla kademeli olarak ortadan kaldırılması insanlığın çıkarına olacak bir politika olacaktır. NATO içerisinde olan bir ülke böyle bir politikayı savunduğu zaman elbette bu daha etkili bir politika olacaktır. Türkiye'nin bu durumda avantajları vardır. Türkiye kendi bağımsız kişilikli bir politikayı uygulayabilir bugün. Ama bunun ön koşulu elbette bugün Türkiye'de böyle bir rejimin ve hükümetin olmasıdır.

"Halkın çoğunluğu sosyalizmi seçecek duruma gelmemiş ise bu durumda sosyalizmi kurmak mümkün değil. Bu değişen dünya koşullarının bir sonucudur..."

AKİS: Efendim, hep politika ve benzeri şeyleri konuştuk... Siz kimsiniz? Nerede doğdunuz, ne iş yaptınız şimdiye kadar? Yakışıklı da sayılırsınız... Bekâr mısınız?

KUTLU: 1944 yılında Tokat'ta doğdum. İlkokulu 2. sınıfa kadar Tokat'ta, daha sonra Adapazarı'na bağlı Osmanlı'da tamamladım. Ortayı Erzincan, liseyi Isparta'da tamamladım...

AKİS: Neden çok il değiştirdiniz, aileniz memur falan mıydı, yoksa propaganda mı yapıyordunuz?

KUTLU: Ailem değil, ağabeyim ziraat mühendisiydi. Sonra Hukuk Fakültesi'ne devam ettim son sınıfa kadar İstanbul'da. Ama bitiremedim. Evliyim, çocuğum yok. □